

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Avaliku õiguse osakond

Karl-Adam Kaustel

ESTOPPELI DOKTRIIN RAHVUSVAHELISES ÕIGUSES

Magistritöö

Juhendaja
Aleksandr Popov MA, LL.M.

Tallinn
2020

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Estoppleri doktriin siseriiklikus õiguses	8
1.1. Estoppleri ajalooline kujunemine	9
1.2. Kaasaegne <i>common law</i> estoppel.....	11
2. Estoppleri printsiibi sisustamine rahvusvahelises õiguses	16
2.1. Rahvusvahelise estoppleri teoreetilised seisukohad.....	16
2.2. Estoppleri positsioneerimine rahvusvahelises õiguses.....	22
2.2.1. Estoppel ja rahvusvaheline tavaõigus.....	23
2.2.2. Estoppel kui õiguse üldprintsiip	24
2.2.3. Estoppel ja hea usu põhimõte	26
2.2.4. Estoppel ja vaikiva nõusoleku doktriin	28
2.2.5. Estoppel ja võrdsuse doktriin	29
3. Estoppleri doktriini rakendamine rahvusvahelises õiguses.....	31
3.1. Estoppleri lai tõlgendus.....	31
3.1.1. Legal Status of Eastern Greenland, 1933 (Taani v Norra).....	32
3.1.2. Temple of Preah Vihear, 1962 (Tai v Kambodža).....	33
3.1.3. Nuclear Tests, 1974 (Austraalia, Uus-Meremaa v Prantsusmaa).....	41
3.1.4. Case concerning the Territorial Dispute 1993 (Liibüa v Tšaad).....	43
3.2. Estoppleri kitsas tõlgendus.....	44
3.2.1. Tinoco Claims Arbitration, 1923 (Suurbritannia v Costa Rica).....	45
3.2.2. Barcelona Traction, Light and Power Co. Ltd, 1970 (Belgia v Hispaania)	46
3.2.3. The North Sea Continental Shelf cases, 1969 (Saksamaa v Taani; Saksamaa v Holland)	48
3.2.4. Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area, 1984 (Kanada v Ameerika Ühendriigid)	51
3.2.5. Case concerning the Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria, 2002 (Kamerun v Nigeeria).....	54
3.3. Rahvusvahelise estoppleri eri tõlgendustest tulenev probleemistik.....	56
Kokkuvõte	58
Abstract	63

Kasutatud kirjandus	68
Kasutatud normatiivmaterjal	69
Kasutatud kohtupraktika	70

Sissejuhatus

Ühel või teisel moel on estoppeli doktriini aluseks olevad hea usu ja õiguspärase ootuse põhimõtted tuntud kõikides eraõiguse süsteemides.¹ Angloameerika õigussüsteemis tuntaksegi selliste põhimõtete kogumit estoppelina, samas kui mandrieuroopa õiguses on need põhimõtted positiivsesse õigusesse hea usu, õiguspärase ootuse ning tuginemiskeelu sätete abil sisse kirjutatud.² Estoppeli aluseks olevate põhimõtete rahvusvaheliselt lai tundmine ja tunnustamine annab kinnitust nende universaalsusest, mis on üheks eelduseks nende rakendamisel rahvusvahelises õiguses.³

Rahvusvahelises õiguses on estoppeli eesmärgiks kohustada riiki hoidma teatud õiguslikes küsimustes oma seisukohtades järjepidevust. Estoppel on menetlusõiguslik vahend, millega on võimalik takistada riiki tema enda eelnevast seisukohast erinevale seisukohale asumist juhul, kui estoppeli kohaldamise eeldused on täidetud. Estoppeli doktriini rakendamine rahvusvahelises õiguses tuleneb vajadusest tagada rahvusvahelistes suhetes vähimalgi määral stabiilsus ning teatav ettenähtavus.⁴ Pole kahtlust, et tänapäeva üha kiirenevas tempos rahvusvahelistumise ning riikidevaheliste üha keerukamate õiguslike suhete läbipõimimise kontekstis on vajadus rahvusvahelise stabiilsuse ja ettenähtavuse osas pidevalt veelgi suurenev.

Üheks olulisemaks alusdokumendiks rahvusvahelises õiguses vaidluste lahendamisel tänapäeval on Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja ning Rahvusvahelise Kohtu statuut⁵. ÜRO põhikirja artikli 1 kohaselt tuleb vaidlused lahendada rahumeelselt, vastavalt õigluse ja rahvusvahelise õiguse põhimõtetele ning sama põhikirja artikli 92 alusel antakse vaidluste lahendamise volitus Rahvusvahelisele Kohtule. Kohtu statuudi artikli 38 alusel kohaldab kohus vaidluste lahendamisel muu hulgas rahvusvahelist tava, õiguse üldprintsipi ning kohtuotsuseid ja kõrge kvalifikatsiooniga õigusteadlaste õpetusi. Käesoleva töö eelduseks

¹ Thomas Cottier, Jörg Paul Müller. Estoppel. Max Planck Encyclopedia of Public International Law [MPEPIL]. 2007, p 1

² Lauterpacht, H. Private Law Sources and Analogies of International Law, London, Longmans, Green and Co. 1927, lk 204

³ Kolb, R. Principles as Sources of International Law (With Special Reference to Good Faith). Netherlands International Law Review, 53(1). 2006, lk 7

⁴ I. C. MacGibbon, Estoppel in International Law, The International and Comparative Law Quarterly, Vol. 7, No. 3 (Jul., 1958), lk 468

⁵ Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja ning Rahvusvahelise Kohtu statuut – RT II 1996, 24, 95

on, et Rahvusvahelise Kohtu statuudi artikkel 38 annab aluse ka estoppeli doktriini kohaldamiseks rahvusvahelises õiguses.

Kuigi estoppeli doktriini tuntakse rahvusvahelises õiguses juba 19. sajandi keskpaigast, leidub juristide seas seniajani doktriini tõlgendamise ning allikate osas üsna vastandlikke seisukohti.⁶ Käesoleva magistritöö eesmärgiks on uurida rahvusvahelises õiguses estoppeli doktriini erinevate tõlgenduste vahelisi seoseid ja vastuolusid ning selgitada välja estoppeli levinuimad allikad rahvusvahelises õiguses. Töö teoreetilise osa lähtekohtadeks on õigusteadlaste, muuhulgas MacGibbon'i, Bowett'i, Lauterpacht'i ja teiste poolt välja pakutud rahvusvahelise estoppeli doktriini aluspõhimõtted ning neist tulenevad tõlgendused. Teoreetilisele käsitlusele järgneb kohtupraktika analüüs, kus võrreldakse rahvusvahelise estoppeli väljakujunenud teoreetiliste seisukohtade rakendamist praktikas.

Käesolev teema on oluline, sest kuigi estoppeli doktriin on rahvusvahelises avalikus õiguses palju rakendust leidnud, puudub doktriini lähtekohtade ning tõlgenduste osas ka käesoleval ajal üksmeel. Rahvusvahelise estoppeli olulised lähtekohad on korduvalt sõnastatud nii kohtumenetluses kui ka teoreetilistes käsitlustes, kuid mitme võimaliku, sealjuures ühe kindla lähtekohata tõlgenduste tõttu võivad rahvusvahelises kohtumenetluses estoppelit kohaldades riivatud saada õiguskindluse, hea usu ja õiguspärase ootuse, ehk estoppeli doktriini aluseks olevad õiguse üldpõhimõtted.

Kuivõrd siseriikliku estoppeli näol on angloameerika õigussüsteemis tegemist väga olulise, aastasadade vältel kujunenud juriidilise põhimõttega, mis sisaldab kümneid alamkategoriaid, hulgaliselt reegleid ja tõlgendusi, on angloameerika juristid selle praktikas sisustamise, uurimise ning kaardistamisega põhjalikult tegelenud. Üheks väga heaks ja põhjalikuks käsitluseks angloameerika estoppelit on autori hinnangul Elizabeth Cooke'i poolt kirjutatud angloameerika estoppelit portreeriv raamat.⁷ Sama ei saa öelda aga rahvusvahelises õiguses tuntud estoppeli kohta, kus olulisemad teoreetilised seisukohad pärinevad 20. sajandi algusest ning keskpaigast. Kohtupraktikas on estoppelit rahvusvahelise õiguse võtmes küll üksjagu sisustatud ning edasiarendatud, kuid ammendavat praktilist käsitlust laiapõhjalise kohtulahendite ega õiguse allikate analüüsi näol autori hinnangul tehtud pole. Valdav osa senikirjutatud artikleid küll markeerivad kohtu olulisemaid tõlgendusi, kuid ei tegele estoppeli

⁶ Thomas Cottier, Jörg Paul Müller. Estoppel, p 4, 9

⁷ E. Cooke. The modern law of estoppel. Oxford, Oxford University Press. 2000

allikate otsingu ega nende kohta küsimisega. Käeolev töö püüabki neid heledamaid laike estoppeli doktriini rahvusvahelises käsitluses kaardistada.

Magistritöö koosneb kolmest peatükist. Esimene peatükk annab ülevaate siseriikliku estoppeli ajaloolisest kujunemisest ning selle olulisematest arenguetappidest angloameerika õigussüsteemis. Siseriiklikku estoppelit peetakse rahvusvahelise estoppeli üheks nurgakiviks ning olles üheks eelduseks estoppeli ülevõtmisel rahvusvahelisse õigusesse, jagavad need mõlemad samu aluspõhimõtteid, kuid on õigusteadlaste arvates rangelt eraldiseisvad ning eraldi edasiarendatavad doktriinid. Esimene peatükk aitab luua vajaliku pidepunkti võrdlemaks siseriikliku ja rahvusvahelise estoppeli doktriini tõlgendusi ning on üheks aluseks hilisemas rahvusvahelise estoppeli kohtulahendite ning allikate analüüsis.

Teine peatükk keskendub rahvusvahelise estoppeli mõtestamisele läbi õigusteadlaste (MacGibbon, Lauterpacht, Schwarzenberger, Bowett) teoreetiliste seisukohtade ning nende erinevate tõlgenduste võrdlemisele. Erinevatest tõlgendustest tulenevalt analüüsitakse estoppeliga lähedalt seotud õiguse printsiipide, nagu hea usu põhimõte, vaikiva nõusoleku ja võrdsuse doktriini ning estoppeli doktriini ühisosa. Peatükist selguvad estoppeli rakendamise eeldused rahvusvahelises õiguses.

Kolmas peatükk analüüsib kohtupraktikas ning kohtunike eriarvamustes levinud estoppeli tõlgendusi ning nende põhistusi. Analüüsi eesmärk on selgitada välja kohtunike poolt kasutatavad õiguse allikad estoppeli doktriini sisustamisel. Kahe valitseva teooria alusel – estoppeli kitsas ja lai tõlgendus – lahendid vastavalt kohtu valitsevale seisukohale klassifitseeritakse. Peatükk annab võimalusel vastuse estoppeli allikate pärinemise kohta rahvusvahelises õiguses.

Töö allikmaterjaliks on rahvusvaheliste kohtute ja tribunalide otsused ning nende eriarvamused; rahvusvahelised lepingud – sealhulgas ÜRO põhikiri ja Rahvusvahelise Kohtu statuut, õigusartiklid, ning muu erialakirjandus. Autorile teadaolevalt estoppelist eesti keeles varem kirjutatud ei ole ning tegu peaks olema esimese omataolise eestikeelse uurimistööga. Sellest tulenevalt on kõik töö valmimiseks kasutatud allikad võõrkeelsed.

Töö kirjutamisel on kasutatud ajaloolist ning analüütilist meetodit. Ajalooline meetod seisneb siseriikliku estoppeli, selle ajaloo ning kujunemise peamiste arenguetappide markeerimises. Analüütilist meetodit kasutatakse töö teises ja kolmandas peatükis, kus analüüsitakse ning

võrreldakse estoppeli teoreetilisi lähtekohti ja erinevate õigusteadlaste estoppeli tõlgendusi. Kolmandas peatükis analüüsitakse estoppeli sisustamiseks kasutatud õiguse allikaid rahvusvahelises kohtupraktikas.

Magistritööd iseloomustavad märksõnad: rahvusvaheline õigus, estoppel.

1. Estoppeli doktriin siseriiklikus õiguses

Õiguse üldpõhimõtetal on õigussüsteemis keskne roll. Need on inspiratsiooniks nii õiguse loojatele kui ka kohaldajatele. Õiguse üldpõhimõtete üks olulisemaid omadusi on olla piisavalt üldised ning avatud väärtustele orienteeritud argumentatsioonile. See muudab õiguse üldpõhimõtted omamoodi vahendiks, mille abil ühiskondlikud vajadused tõlgitakse ümber õiguslikeks ideedeks.⁸ Teisest küljest ei ole õiguse üldpõhimõtted täielikult piiritlemata mõisted – sajandite pikkuse õiguse arengu vältel on nad omandanud oma kindla tuumtähenduse ning raamid, mille piires on võimalik läbi viia üldpõhimõtte tõlgendamist. Nii on näiteks hea usu põhimõtte tõlgendamisel välja arenenud õiguspärase ootuse põhimõte, alusetu rikastumise keelu põhimõte ja teised sarnased põhimõtted.⁹

Eraõiguse ja rahvusvahelise õiguse kokkupuutepunktid saab tinglikult jagada kolmeks:¹⁰

- 1) riigi õigused ja kohutused poliitilise üksusena, kus riikide rahvusvahelise õiguse pinnalt loodud suhteid reguleeritakse eraõigusest laenatud analoogia abil. Nii kasutatakse riikidevahelistes piirivaidlustes tsiviilõigusest tuntud servituudi seadmise põhimõtteid; õiguste ja kohustuste üleminek ning vastutus otsustatakse eraõigustest tuntud printsiipide abil ning tõendeidki hinnatakse nii, nagu eraõiguses tavaks;
- 2) riigid, astudes kahe- või mitme poolsetesse lepingutesse, käituvad, nagu lepingupartnerid eraõiguses;
- 3) olukorrad, kus eraõiguslikud suhted saavad mõjutatud rahvusvahelisest õigusest näiteks riikide rahvusvahelisest seisukohast mittekodanike suhtes ning õigustest sõja olukorras.

Käesoleva töö seisukohast on relevantne esimene kategooria. Lauterpacht'i järgi on estoppel *prima facie*¹¹ eraõiguslik doktriin, olles ajalooliselt tõenditel põhinev menetlusõiguslik vahend. Kuigi esmapilgul võib tunduda, et estoppel võiks olla omane vaid inglise õigussüsteemile, vastab see tõeale vaid osaliselt. Estoppel, kujul nagu teda *common law* õigussüsteemis tuntakse,

⁸ Kolb, R. Principles as Sources of International Law (With Special Reference to Good Faith). *Netherlands International Law Review*, 53(1). 2006, lk 7

⁹ Ibid, lk 8

¹⁰ Lauterpacht, H. Private Law Sources and Analogies of International Law, London, Longmans, Green and Co. 1927, lk 3

¹¹ ladina keeles 'esmapilgul'

on tõepoolest omane tavaõigusele, kuid siseriikliku estoppeli aluseks olevad põhimõtted on palju laiemad ning tuntud kõigis eraõiguse süsteemides.¹²

Rahvusvahelise Kohtu statuudi¹³ artikkel 38 lõige 1 punkt c ütleb, et „kohaldatakse tsiviliseeritud rahvaste poolt tunnustatud õiguse üldprintsipe“. Heaks näiteks on põhimõtted, mida võib leida igast õigussüsteemist: kahju hüvitamise põhimõte (*restitutio ad integrum*), lepingu täitmise kohustuse põhimõte (*pacta sunt servanda*), aga ka üldisemad hea usu ja õiguspärase ootuse põhimõtted. Et tänapäevast estoppeli doktriini olemust paremini mõista, tuleb vaadata doktriini kujunemist ning heita pilk ajas tagasi.

Ühiskonna vajadustest ja tulenevalt selle ootustest õigusele, on aja jooksul välja kujunenud arvestatav hulk erinevat laadi estoppeli tõlgendusi. Sõna estoppel on pärit prantsuskeelsest sõnast *estoupe* (eesti keeles ‘peatama’). Black’s Law Dictionary järgi on estoppel õiguslik meede takistamiseks kedagi väitmast oma varasemale käitumisele vastupidist.¹⁴ Käesoleva peatüki eesmärk on luua estoppeli kujunemisele ja võimalikele tõlgendustele ajalooline taust. Kuivõrd estoppeli doktriin on oma olemuselt siseriiklik, olles välja kujunenud *common law* õigussüsteemi põhimõtetest¹⁵, tuleb estoppeli juuri otsida just angloameerika õiguse ajaloost.

1.1. Estoppeli ajalooline kujunemine

Inglise õigusteadlane Edward Coke kirjeldas juba 1628 aastal kolme erinevat *common law* estoppelit: estoppel kohtulahendile tuginedes (*estoppel by matter of record*), estoppel kirjapandud asjaoludele tuginedes (*estoppel by matter in writing*) ning estoppel kirjutamata asjaoludele tuginedes (*estoppel in pais*).¹⁶ Tänapäeva arusaama kohaselt eristatakse neist

¹² Lauterpacht, lk 204

¹³ United Nations, Statute of the International Court of Justice, 18 April 1946, arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.icj-cij.org/en/statute>

¹⁴ “Estoppel.” Black's Law Dictionary Free 2nd Ed. and The Law Dictionary, arvutivõrgus kättesaadav: <http://thelawdictionary.org/estoppel>

¹⁵ Thomas Cottier, Jörg Paul Müller. Estoppel. Max Planck Encyclopedia of Public International Law [MPEPIL]. 2007, p 1

¹⁶ Tsitaat originaalis: ‘*Estoppel*,’ commeth of the French word *estoupe*, from whence the English word stopped: and it is called an estoppel or conclusion, because a man’s own act or acceptance stoppeth or closeth up his mouth to

kolmest toleaeget estoppelit kohtulahendile tuginedes, mida peetakse kaasajal estoppel *per rem judicatam* eelkäijaks – sisult tähendab see seda, et estoppeli kohaldamise võimalus tekib kohtu varasema otsuse tõttu põhjusel, et samasisulist asja teist korda uuesti ei arutata (sarnane *ne bis in idem* põhimõttele). Teised kaks on nii-öelda formaalsed estoppelid, mida loetakse tänapäevaste *common law* ja seeläbi ka rahvusvaheliste estoppelite eelkäijateks.¹⁷

Estoppelina kirjapandud asjaolude all mõeldakse kirjalikku tehingut ning see tekkis peamiselt vajadusest lahendada vaidlusi seoses toleaegete kinnisvaratehingutega. Sellisest tehingust tulenev estoppel on õiguskaitsevahend, millega kaitstakse lepingupoole tehingust tulenevat õigustatud ootust, muuhulgas näiteks ostueesõigust, või tagatakse muu lepinguvälise õiguse kaitse. Estoppeli tekkimise formaalseks eelduseks on kehtiv leping, kuid õigus, mida soovitakse tagada, ei pea tulenema otseselt lepingust endast – kujutades endast õiguse mõttega kooskõlas olevat täiendavat kaitset.¹⁸

Estoppel kirjapanemata asjaoludele tuginedes (ka estoppel *as to title*) sarnaneb eelmisega, kuid kehtib seoses õigustega kinnisasjadele tulenevalt rendi- või hüpoteegilepingust. Oluline eeldus sellise estoppeli kohaldamiseks on, et kinnisasjale valduse või muu õiguse andja oleks asja tegelik omanik. Eelmisest eristab seda estoppelit tingimus, et kirjalikku lepingut ei ole tõendamiseks vaja – piisab poolte vastavast käitumisest ning õigussuhte möönmisest. Näiteks lubab kinnisvaraomanik teisel isikul oma kinnisvara kasutada – sellisel juhul estoppel takistab kummalgi poolel oma õiguslikku positsiooni ja sellest tulenevat rendilepingut eitada.¹⁹ Sellise estoppeli eesmärgiks on takistada pooli esitamast vastuolulisi seisukohti, kuid see pole mõeldud tuginemiseks teise isiku seisukohtadele, olles seega tunduvalt kitsam ning algelisem.²⁰ Iseloomulikuks tunnuseks võrreldes kaasaegse tõlgendusega on, et doktriini rakendumiseks ei ole vajalik teise poole seisukohale tuginemine, vaid estoppeli eesmärk on üldiselt takistada uuele seisukohale asumist.²¹

allage or plead the truth /.../. [T]here be three kinde of estoppels, viz. by matter of record, by matter in writing, and by matter *in pais*. – Edward Coke

¹⁷ E. Cooke. The modern law of estoppel. Oxford, Oxford University Press. 2003, lk 6

¹⁸ Ibid, lk 8

¹⁹ Ibid, lk 9

²⁰ Ibid, lk 11

²¹ Ibid, lk 13

Eelnevast tulenevalt saab selgeks, et esimesed, nii-öelda formaalsed estoppelid tekkisid seoses vajadusega reguleerida kinnisasjadega seotud õigussuhteid.²² Tänapäeval tuntud estoppelite suurim erinevus tolleaegsetest seisneb selles, et õiguse üldpõhimõtete asemel tänapäevases mõttes oli tegemist kohtupraktika teel tekkinud reeglite kogumiga. Selliste estoppelite puhul piisas estoppeli printsiibi rakendamiseks pelgalt vastuolu nentimisest kindlat sorti õigussuhtes. Estoppeli rakendamiseks ei olnud oluline niivõrd poolte tegelik tahe, kui vasturääkivused ning erinevalt kaasaegsest estoppeli teooriast ei olnud vaja isiku tegelikku tahet või kavatsust tõendada.²³

1.2. Kaasaegne *common law* estoppel

19. sajandi alguseks oli estoppel edasi arenenud palju laiemaks õiguslikuks ideeks. Estoppel *in pais*, tuntud ka kui *common law* estoppel ehk estoppel isiku tegevuse tõttu võib olla isiku sõnade või käitumise tagajärg põhimõtteliselt igasuguses õiguslikus situatsioonis juhul, kui selline käitumine on teisele osapoolle mingit mõju avaldanud ja tema käitumist vastavalt sellele kujundanud. Sellist kaasaegset estoppelit kutsutakse ka usaldusele või sõltuvusele põhinevaks (*reliance based*) estoppeliks.²⁴ Estoppeli rakendamise eelduseks on, et estoppelile tuginev osapool peab olema käitunud mingil kindlal moel põhjusel, kus teise osapoolte tegevus on sellise käitumise oluliseks sisendiks ja estoppelile tuginev osapool on seeläbi kahju kannatanud. Tänapäeva mõistes katab see lai tõlgendus kõikvõimalikud olukorrad alates ebaõige mulje loomisest näiteks esindusõiguslikes suhetes kuni alusetu rikastumiseni välja, olles omal moel osaliselt tänapäevase tsiviilõiguses tuntud õiguskaitsevahendite *common law* alternatiiviks.²⁵

19. sajandi jooksul arenes *common law* estoppel läbi erinevate kohtukaasuste edasi ning omistas enesele selgema vormi põhimõtetena 'tõenditest tulenev reegel' ning 'õiguse mõistmise lähtekoht', jättes teo tagajärjega seotud küsimused teiste õiguse valdkondade lahendada. Oma roll estoppeli sellisel arengul oli toonastes kohtuasjades asjaolul, et oli vaja hakata lahendama

²² Ibid, lk 14

²³ *Tenancy by Estoppel* (1964) 80 LQR 370, p 394

²⁴ E. Cooke, lk 17

²⁵ Ibid, lk 18;

Joel M. Ngugi. Promissory Estoppel: The Life History of an Ideal Legal Transplant, 41 U. Rich. L. Rev. 425 (2007), lk 451-452

varasemast keerukamaid olukordi, kus nõutava teo või avalduse mittetegemine tõi endaga teisele poolele kaasa kahjulikud tagajärjed.²⁶ Selle tulemusena tekkis *common law* estoppeli doktriini juurde hulgaliselt kindlat sorti olukordi lahendavaid estoppeli alamtüüpe, ehk sisuliselt estoppeli tõlgendamise reegleid.

Bower'i estoppeli definitsiooni kohaselt tekib tegevusest tulenev estoppel siis, kui „üks isik on oma tegevusega, milleks võivad muuhulgas olla sõnad, teod, käitumine või kui see isik oleks kohustatud tegutsema, valib vaikimise või tegevusetuse ning kui selline käitumine ajendab teist osapoolt eelnevast tulenevalt kindlal moel käituma, on esimesel isikul keelatud oma seisukohta muuta /.../.“ Sellisele seisukoha muutmisele õigel ajal ja viisil osundades rakendub teise osapoolle kaitseks estoppeli doktriin.²⁷ Selle ainus mõte on takistada vaidlust selliste asjaolude üle, kus poole seisukoht on muutunud ning eemaldada muud takistused õiguse mõistmise teelt vaidlustes, kus selline seisukoha muutus on vaidluse enda põhjustaja. Estoppeli doktriinil ei saa Bower'i arvates olla muud otstarvet, sest see ei ole iseenesest õigust loov instrument, vaid ainult ja täielikult tõendist (seisukoha muutmine) tulenev reegel.²⁸

Üheks selliseks näiteks tegevuse tõttu tekkivate estoppelite hulgas ongi vaikimisest tingitud estoppel (*estoppel by silence*), mis rakendub samamoodi, nagu üldine *common law* estoppel läbi isiku tegevuse nii, et tehtava teo asemel viiakse teine isik ekslikule järeldusele läbi esimese isiku vaikimise või oodatava teo tegemata jätmise.²⁹ Üheks esimeseks kohtuasjaks, kus kohus sellisel kujul estoppelit kohaldas, oli *Greenwood v. Martin's Bank*³⁰. Kaasuse asjaolude kohaselt võttis Mr Greenwood'i abikaasa võltsitud tšekkide abil oma mehe pangakontolt raha välja. Kui mees selle avastas, vestles ta oma naisega, kuid ei teavitanud vahejuhtumist panka (Mr Greenwood'il lasus kõigi eelduste kohaselt kohustus rääkida). Mõned kuud hiljem sooritas naine enesetapu ning mees pöördus panga poole lootuses, et pank naise poolt võltsitud tšekkidega võetud raha hüvitab. Pank kaitses end kohtus argumendiga, et kuna mehel lasus kohustus panka teavitada ning ta seda mitme kuu vältel ei teinud, on ta kaebeõiguse minetanud (estoppel), sest vaikimise tõttu ei saanud pank võltsimist uurida ning on mehe tegevusetuse tõttu kaotanud võimaluse ka naist hageda. Mr Greenwoodi käitumine ehk panga teavitamata jätmine omab panga käitumisele mõju: pank ei saa teada pettusest ning ei saa hakata pettust

²⁶ E. Cooke, lk 18

²⁷ Bower, G. *Law Relating to Estoppel by Representation*. London, Butterworth & Co. 1923, lk 11

²⁸ *Ibid.*

²⁹ E. Cooke, lk 26

³⁰ *Greenwood v. Martin's Bank Ltd*: HL 1933, AC 51

uurima. Mr Greenwood'i hilisem pangale tehtud avaldus loetakse sisuliselt seisukoha muutmiseks, mis asetab panga esialgsest halvemasse olukorda, kuna pank ei saaks enam ka naiselt raha nõuda.³¹

Lisaks käitumisele tunneb estoppeli doktriin ka tõlgendusi, mis oma olemuselt on omased pigem lepingutele ja neist tulenevatele õiguskaitsevahenditele. Üheks selliseks on estoppel kokkuleppe tõttu (*estoppel by convention*).³² Kohtuasjas *M'Cane v. London and North Western Railway Company*³³ soovis hageja hüvitist oma hobuste eest, mis said raudteeveo käigus kahjustada. Hageja deklareeris hobused tegelikkusest vähem väärtuslikena ning leppis vedajaga kokku, et neid veetaks tema enda vastutusel, sest nii oli võimalik vedajale makstavate tasude pealt kokku hoida. Kohus kohaldas hageja suhtes kostja eest estoppelit ning võttis seisukoha, et kui pooled on milleski kokku leppinud (hobuste väärtus on £10) ning tekib kahju, siis peavad pooled kinni pidama kokku lepitust ning tõde (hobuste tegelik väärtus £40) ei ole vaidluse lahendamise oluline. Sisuliselt tähendab see, et hageja seisukoht, mille kohaselt tema hobused maksavad £10, on seisukoht, millele vedaja on tuginenud. Kahju hüvitamise nõudmine hobuste tegeliku väärtuse järgi on oma esialgse seisukoha muutmine, mis paneks teise poole halvemasse olukorda, kui see, mille järgi ta lepingusse astus ning hobuseid vedama asus. Estoppeli eesmärk on teist poolt sellises olukorras, kus tal võiks tekkida vastutus ulatuses, millega ta arvestada ei saanud, kaitsta. Teistest estoppeli tõlgendustest eristab kokkuleppel tuginevat estoppelit see, et mõlemad pooled peavad kokkuleppe omaks võtma, kuid asjaolude tõele vastavus ei oma tähtsust.³⁴

Common law estoppeli üheks alamdoktriiniks peetakse lubadusel põhinevat estoppelit (*promissory estoppel*). Üks tuntumaid vaidlusi, mille käigus lubadusel põhinevat estoppelit edasi arendati, oli *Central London Property Trust Limited v. High Trees House Limited*.³⁵ Üks pool võttis teiselt 1937. aastal korterite väljaüürimise eesmärgil rendile terve kortermaja Londoni äärelinnas ning pooled leppisid kokku maja renditasus, milleks sai 2500 naela aastas. 1939. aasta sügisel, Teise Maailmasõja alguse tõttu vähenes üürituru aktiivsus oluliselt ning

³¹ Ibid, p 371, 381

³² E. Cooke lk 29

³³ *M'Cane v. London and North Western Railway Company*, 3H. & C. 343.

³⁴ Bunting, K. Estoppel by convention and pre-contractual understandings: The position and practical consequences. *Victoria University of Wellington Law Review*, Volume 42 Issue 3. 2011, lk 514

CONSEQUENCES

³⁵ *Central London Property Trust Limited v. High Trees House Limited*, 1947. KB, lk 130

1940. aasta alguses pöördus *High Trees Ltd* maja omaniku poole sooviga renti langetada. Pooled sõlmisid kirjaliku kokkuleppe, mille kohaselt pidi uueks rendihinnaks saama 1250 naela aastas, kuid ei täpsustanud selle täpseid tingimusi ega ajalist kestvust. Rentnik ei tasunud vahepealse aja eest renti ning rendileandja pöördus 1945. aastal kohtusse, kus esitas nõude pooltevahelise kokkuleppe kohaselt vähendatud rendi saamiseks perioodil 1940-1945 ning alates 1945. aastal tagasiulatuvalt sellest hetkest, mil maja oli täielikult välja üüritud, 2500 naela suuruse rendi maksmist, sest sõda oli lõppenud ja üüriturg taastunud ning seetõttu pooltevaheline kokkulepe ammendunud.³⁶

Kuigi kinnisvara omanik ei nõudnud sõja kestmise aja eest täiemahulist renti, pidas kohtunik Denning siiski oluliseks *obiter dictum*³⁷ vormis lisada, et tol ajal käibinud *common law* põhimõtte alusel oleks rent lepingu alusel pidanud kogu aja vältel olema 2500 naela, sest esialgset kirjalikku ning tõendatud lepingut ei saanud tolle aja praktika kohaselt muuta poolte vahelise suusõnalise või isegi kirjaliku kokkuleppega. Samas osundas kohtunik, et tegemist on lubaduse andmisega, millele rentnik sai tugineda ning asjaolude põhjal järelдатuna pidi lubadus renti vähendada kestma, kuni üüriturg taastub. Sellest tulenevalt oleks rentnikul võimalik tugineda estoppelile, kui rendileandja siiski täit renti nõuaks. Kohtunik osundab, et kokkulepe oli kõigile pooltele ühemõtteliselt arusaadav ning rent pidi seetõttu taastuma 1945. aastal hetkest, mil maja oli jälle täielikult välja üüritud.³⁸

Hilisemal ajal on *High Trees* lahendi seisukohti pisut kohandatud ning estoppeli tekkimise aluseid konkreetsemaks arendatud. Oluline põhimõte on, et estoppel toimiks kui kaitsekilp ning see ei ole mõeldud ründamiseks, nagu on mõök. See tähendab, et igasugune seisukoha muutmine ja esialgsest seisukohast taganemine estoppeliks alust ei anna. Seisukohale peab eelkõige olema tuginetud heas usus. Seisukoha muutmine peab tekitama ebaõiglust ning oma olemuselt on selle eesmärk analoogne õigustatud ootuse põhimõtte kaitsega.³⁹

Kujunenud *common law* estoppelite tõlgenduste teoreetilist lähtekohta ilmestab kohtu seisukoht *Cave v. Mills*⁴⁰ kohtuasjas, kus kohus selgitas, et inimesel ei ole lubatud pidevalt seisukohti

³⁶ Ibid, lk 130

³⁷ ladina keeles 'mööda minnes öeldu', 'juhuslik märkus'

³⁸ Central London Property Trust Limited v. Hight Trees House Limited, lk 135

³⁹ Fridman, G. H. L. "Promissory Estoppel." Canadian Bar Review, vol. 35, no. 3, March 1957, lk 307

⁴⁰ 31 (1862) 7 H & N 913, p 927

vahetada⁴¹ ning ühel hetkel üht ja teisel teist väita, esitades nõudeid neile, keda ta on petnud, samal ajal neid nõudeid välja mõeldes. Kohus leiab, et selline keeld tuleneb tervest mõistusest ja tavaõigusest ning olenemata sellest, kas seda printsiipi kutsutakse estoppeliks või millekski muuks, on see kaasajal üks kasulikemaid õiguse arenguid.⁴²

Üldistatult saab öelda, et estoppeli doktriini eesmärk on aidata tagada õiguslike seisukohtade järjepidevus ning aidata õiguse rakendamise normatiivset süsteemi seal, kus eksisteeriv kirjutatud õigus seda teha ei suutnud, toetudes tõlgendustes kirjutamata õiguse allikatele, muuhulgas ka tavale ja kombestikule. Lord Denning⁴³ on estoppeli kohta kokkuvõtvalt öelnud järgmist: „Estoppel ... on õigluse ja võrdsuse printsiip. See seisneb järgnevas: kui inimene oma sõnade või tegudega on teises inimeses tekitanud teatud arusaamise asjaoludest, ei ole tal lubatud oma varasemat seisukohta muuta, kui see oleks ülekohtune või ebaõiglane teise poole suhtes“.⁴⁴

⁴¹ Originaalis '*a man shall not be allowed to blow hot and cold /.../*'

⁴² 31 (1862) 7 H & N 913, p 927

⁴³ Lord Alfred Thompson Denning (1899-1999) oli Suurbritannia kaasaja kuulsamaid ja mõjukamaid juriste, kelle mõju angloameerika õigussüsteemile hinnatakse väga kõrgelt. Viide artiklile, mis Lord Denning'i rolli lühidalt kokku võtab: Ian Burrell. Lord Denning, the century's greatest judge, dies at 100. Independent, 06.03.1999 kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.independent.co.uk/news/lord-denning-the-century-s-greatest-judge-dies-at-100-1078587.html>

⁴⁴ Moorgate Mercantile Co Ltd v Twitchings (1976), p. 241, autori tõlge inglise keelest

2. Estoppeli printsiibi sisustamine rahvusvahelises õiguses

2.1. Rahvusvahelise estoppeli teoreetilised seisukohad

Rahvusvahelises õiguses tuntud estoppeli doktriin erineb oma olemuselt siseriiklikust reeglite põhisest estoppelist eelkõige selle poolest, et olles tunduvalt universaalsem ning jättes välja selle, mis *common law*-le omane (reeglitel põhinemine ning erinevad alamtüübid), on see ka tugevamalt liidetud õiguse üldpõhimõtete, seal hulgas hea usu põhimõtte külge.⁴⁵ Kohustus käituda hea usu põhimõtet järgides on üks õiguse üldprintsiipe ning on seeläbi olulisel kohal rahvusvahelises õiguses.⁴⁶

Rahvusvahelise estoppeli erinevate tõlgenduste üheks nurgakiviks on, et riigid peaksid oma õiguslike ja faktiliste seisukohtade suhtes hoidma teatud järjepidevust. Seda on vaja, et tagada elementaarne stabiilsus ning ettenähtavus riikide omavahelises suhtluses. Tihti taandatakse selline ootus hea usu põhimõttele. Pole kahtlust, et vastuolude korral ühe riigi käitumises ning seisukohtades saavad sellest mõjutatud teised riigid.⁴⁷

Ühel või teisel moel tunnevad estoppeli doktriini ja selle aluseks olevaid põhimõtteid kõik peamised õigussüsteemid, mistõttu ei ole ühtegi põhjust, miks estoppeli doktriini aluseks olevaid põhimõtteid ning doktriini ei peaks rahvusvaheline õigus rakendama.⁴⁸ Kohtunik Sir Anthony Cleasby on *Halifax v Wheelwright* lahendis viidanud, et „[estoppeli doktriini näol] on tegemist selliste õiguse põhimõtetega, mis ei kuulu konkreetselt mitte ühegi riigi siseriiklikusse õigusesse, kuid mida on õiguse mõistmise käigus võimatu kõrvale jätta: nimelt ei peaks inimene saama kasu omaenda eksimusest ning peaks leppima tagajärgedega, mis tulenevad tema enda käitumisest suhtes teise inimesega, kui sellise käitumise tagajärjes puudub teise inimese süü“.⁴⁹

⁴⁵ MacGibbon, lk 487

⁴⁶ Case of Certain Norwegian Loans, Judgment of July 6th, 1957: I.C.J. Reports 1957, Separate opinion of Judge Sir Herch Lauterpacht, lk 53.

⁴⁷ MacGibbon. Estoppel in International Law, lk 469

⁴⁸ Lauterpacht, lk 205

⁴⁹ *Halifax v Wheelwright*, 1875 LR 10 Ex 183

D. W. Bowett leiab, et rahvusvahelise estoppeli eesmärk on takistada vaidluse osapoolt rahvusvahelise kohtu või tribunali ees eitamast seisukohti, mida ta varem teisele osapoolle on avaldanud. Estoppeli oluliseks eelduseks on Bowett'i arvates see, et teine osapool peab olema esimese poole seisukohtadele oma käitumises tuginenud ning esimene sellest kasu saanud.⁵⁰ Bowett'i hinnangul tuleb siseriiklikku estoppelit selle jäikuse ning reeglite paljususe tõttu rahvusvahelisest selgelt eristada, kuid mõlemad kannavad sarnast ideed, pärinedes hea usu põhimõttest.⁵¹

MacGibbon viitab Schwarzenbergeri seisukohtadele, nendega samas ise ka nõustudes, et estoppeli tekkimiseks rahvusvahelises õiguses võib piisata mistahes seisukohavõtust, kus seisukohale on võimalik omistada õiguslik tähendus nõustumise, keeldumise või olukorra aktsepteerimise näol.⁵² Corbett leiab niisamuti, et „/.../ teatud seisukohale asumine ise muutub tõendiks sellest seisukohast ning sellest omakorda võib tekkida estoppel näiteks olukorras, kus riigid tunnistavad või aktsepteerivad mingit riiki või ala iseseisvana, kas ametliku avaldusega või lihtsalt omavahelist suhtlust arendades.“ Riigid oma käitumise tõttu kaotavad õiguse (tekib estoppel) eitada sellise ala iseseisvust ning ei saa hiljem, kui nad ka sooviksid, tugineda sellise riigi iseseisvuse mittetunnistamisele.⁵³

MacGibbon'i seisukoht on, et lihtsustatult tugineb estoppeli doktriin rahvusvahelises õiguses õigusliku järjekindluse printsiibile, mille võtab hästi kokku ladina maksim *allegans contraria non audiendus est*⁵⁴ ehk inimest, kelle väited on vasturääkivad, ei kuulata. Sellest tulenevalt peaks estoppeli doktriin olema kohaldatav läbivalt kogu rahvusvahelises õiguses ja igas võimalikus kontekstis ning seda mitte menetlusreegli, vaid õiguse üldprintsiibina. MacGibbon viitab, et estoppelit küll seostatakse hea usu põhimõttega, kuid see ei ole tema arvates hea usu põhimõttest sõltuv, vaid on eraldiseisev kategooria.⁵⁵ Kuivõrd selline estoppeli tõlgendus annab doktriini kohaldamiseks sisuliselt piiramatud võimalused, saab sellist seisukohta pidada rahvusvahelise estoppeli laiaks tõlgendamiseks.

⁵⁰ D. W. Bowett, Estoppel before International Tribunals and Its Relation to Acquiescence, 33 Brit. Y.B. Int'l L. 1957, lk 176

⁵¹ Ibid.

⁵² MacGibbon, 1958, lk 474

⁵³ P. E. Corbett. Law and Society in the Relations of States. New York: Harcourt, Brace & Co., 1951, lk 61

⁵⁴ Aaron X. Fellmeth and Maurice Horwitz. Guide to Latin in International Law. Oxford University Press, 2011, inglise keeles „A person adducing to the contrary is not to be heard“,

⁵⁵ MacGibbon, 1958, lk 518

Erinevalt MacGibbon'ist eristab Bowett rahvusvahelises õiguses estoppelit sarnaselt, nagu seda tehakse *common law* tõlgendustes. Üheks tüübiks peab ta estoppelit tehingu tõttu ehk vastavalt rahvusvahelise õiguse kontekstile sellist estoppelit, mis tuleneb konventsioonist, kompromissist, diplomaatiliste nootide vahetamisest või muust kirjalikust kohustusest. Teistest estoppleri tüüpidest eristub tehingust tulenev estoppel selle poolest, et kohus saab toetuda kirjalikule lepingule, kui tõendile. See estoppel omakorda toetab *pacta sunt servanda* ehk 'kokkulepitu tuleb täide viia' põhimõtet.⁵⁶ Selline estoppel esineb näiteks *Eastern Greenland*⁵⁷ kohtuasjas, kus Taani välisminister lubas, et ei sekku Norra kavatsustesse Gröönimaal mõjuvõimu laiendada,⁵⁸ mida kohus tõlgendas pooltevahelise kokkuleppena.

Teisena toob Bowett välja estoppleri käitumise tõttu (*estoppel by conduct*), tuntud ka kui 'õiglusel', 'aususel' või 'erapooletusel' põhinev estoppel,⁵⁹ mis nagu *common law* puhulgi, tähendab, et ühe poole takistamiseks estoppeliga tekib võimalus, kui selle poole käitumine jätab teisele poolele mulje teatud asjaolude esinemisest ja teine pool käitub seetõttu heas usus. Estoppleri eesmärk on takistada esimest poolt oma seisukohta muutmast, et teise poole käitumine ei muutuks esimese poole seisukoha vahetuse tõttu teisele poolele kahjulikuks käitumiseks.⁶⁰ Viidatud käitumine võib olla otsene või ka kaudne, tähtis on vaid see, et selline käitumine saab luua vastaspoolele mulje, millest ta saab lähtuda ning mille põhjal tegutseda.⁶¹

Teo toimepanemisel või mulje loomisel on siiski oluline jälgida ka teo tegija isikut ning seda kas ta käitub tahtlikult ning mõistab oma teo tähendust ning kas see tegu on ühemõtteline.⁶² Sellist tüüpi estoppel esineb näiteks *Preah Vihear* kohtulahendis, kus kohus leidis, et Tai varasem käitumine (vastuolud seisukohtades ning kaartidel olevate ebakõlade suhtes apelleerimata jätmine) on piisav alus estoppleri tekkeks, mille tulemusel Taili võeti õigus

⁵⁶ D. W. Bowett, *Estoppel before International Tribunals and Its Relation to Acquiescence*, 33 Brit. Y.B. Int'l L. 1957, lk 181

⁵⁷ *Legal Status of Eastern Greenland (Den. v. Nor.)*, 1933 PCIJ. (ser. A/B) No. 53 (Apr. 5) p 1

⁵⁸ *Ibid*, p 58, tuntud kui Ihlen'i deklaratsioon

⁵⁹ Ingliseelses kirjanduses laialt levinud kui '*equitable estoppel*'

⁶⁰ D. W. Bowett, lk 183

⁶¹ *Ibid*, lk 184

⁶² *Ibid*, lk 185

tugineda seisukohale, nagu Tai ei oleks algusest peale aktsepteerinud kaartidel märgitud riigipiiri.⁶³

Erinevalt MacGibbon'i poolt pakutud õiguse üldprintsibi teooriast sõnastab Bowett kolm vajalikku eeldust ehk sisuliselt reeglit, mis on kohustuslikud, et estoppelit saaks rahvusvahelises õiguses kohaldada.⁶⁴

1) väljendatav seisukoht, mille muutmist estoppel takistab, peab olema selge ja ühemõtteline

Viidates oma artikli kirjutamise ajal eksisteerivale kohtupraktikale leiab Bowett, et estoppel saab tekkida vaid siis, kui seisukoht, millele tuginetakse, on objektiivselt ühemõtteline ning selge. Nii leidis kohus *Eastern Greenland* kohtuasjas, et Taani välisministri Norrale edastatud deklaratsioon oli selge ja ühemõtteline ning oli väljendatud Norra konkreetse päringu peale.⁶⁵ Niisamuti asus kohus *North Sea Continental Cases* kaasuses seisukohale, et Saksamaa õiguslik positsioon, millega Saksamaa soovis mandrilavade kindlaksmääramist läbirääkimiste käigus, oli algusest peale olnud ühemõtteline ning kompromissi saavutamisele suunatud.⁶⁶

Vahet tuleb teha ka selle selge seisukoha tekkimise alustes. Näiteks lepinguga või deklaratsiooniga võetud seisukoha puhul defineerib poole õigused ja kohustused leping, mistõttu on õiguslikule olukorrale hinnangu andmine lepingu põhjal ühemõtteline. Poolte käitumisest tulenevatele seisukohtadele saab lõpliku hinnangu anda aga kohus menetluse käigus. Estoppleri doktriini kohaldades lähtub kohus poole seisukoha tuvastamisel küll faktidest, kuid nagu *Preah Vihear* kaasusest selgub, ei pruugi faktid ning nende tõlgendused olla alati nii ühemõtteliselt tuvastatavad.

Kuigi ka Bowett'i poolt väljapakutud reegel ise on ühemõtteline ning selge, ei pruugi seda olla poolte seisukohad, liiati veel kohtu antud tõlgendus nendele seisukohtadele. Bowett viitab küll enda artikli avaldamise ajaks tehtud kohtulahenditele tuginedes, et kohus ei lähtu asja ühemõttelisuse otsingutel ning asja otsustamisel üksikutest tegudest, vaid analüüsib kõiki

⁶³ Temple of Preah Vihear, lk 37

⁶⁴ Bowett, lk 188

⁶⁵ Eastern Greenland, p 409

⁶⁶ The North Sea Continental Shelf Cases, Fouad Ammoun'i eriarvamus, lk 122

kättesaadavaid asjaolusid kogumis ja teoreetiliselt võib see seisukoht olla õige, kuid ei pruugi siiski alati praktikas realiseeruda.⁶⁷

2) seisukoht või avaldus, millele tuginetakse, peab olema vabatahtlik, mitte-tingimuslik ning omama vajalikku volitust

Vabatahtlikult tehtud avalduse nõue tähendab, et igasugune sund, mõjutamine või pettuse kasutamine avalduse saamiseks muudavad tehtud avalduse või seisukohavõtu kehtetuks. Sama kehtib ka muul põhjusel, näiteks suutmatusest või võimatusest tegutseda, vastu tahtmist tehtud avalduste või seisukohavõttude suhtes.

Tingimuslikkuse keelu põhimõte kehtib näiteks sellise avalduste suhtes, kus avaldus on tehtud läbirääkimiste käigus – kui pooled jõuavad omavahelistes läbirääkimistes teatud detailides kokkuleppele, kuid ei jõua siiski lõpliku kokkuleppe kinnitamiseni, ei saa olla sellised läbirääkimiste käigus tehtud avaldused või seisukohavõttud poolte suhtes siduvad ning ei täida nõutud tingimust estoppeli kontekstis.⁶⁸ Sama põhimõtet kinnitab Rahvusvaheline Kohus *Eastern Greenland* lahendis, kus Kohus siiski leidis, et avaldus ei olnud tehtud läbirääkimiste käigus.⁶⁹

Volituse nõue tähendab isiku, kes avalduse teeb või seisukoha võtab, juriidilist volitatust sellise avalduse tegemiseks. Volituse kindlakstegemine võib samuti problemaatiliseks osutuda, kuid *Eastern Greenland* lahendis, kus välispoliitikat puudutava avalduse tegi välisminister isiklikult, loeti see nõue täidetuks, sest kohus omistas talle kui valitsuse liikmele valitsuse seisukohtade esindamise õiguse.⁷⁰ Keerulisem võib olukord olla näivate avaldustega, kus volituse olemasolu teoreetiliselt võiks eeldada, kuid kus see praktikas puudub. *Gulf of Maine*⁷¹ kohtuasjas leidis kohus, et vajalik volitus puudus, kuna piiride mõõdistamisega seotud Ameerika Ühendriikide ametiasutuse ametnik, kelle käitumisele Kanada tugines, ei saanud olla volitatud Ameerika Ühendriikide välispoliitiliste avalduste tegemiseks.⁷²

⁶⁷ Vt Preah Vihear templi eriarvamuste analüüsi ptk 3.1.2.

⁶⁸ Bowett, lk 190

⁶⁹ Eastern Greenland, 204

⁷⁰ Bowett, p 192

⁷¹ Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area, Judgment, I.C.J. Reports 1984, lk 246

⁷² Ibid, lk 306

3) avalduse või seisukohavõtu teinud poolele heas usus tuginemine peab selle seisukoha muutumisel olema tuginevale poolele kahjulik või peab avalduse teinud pool teise poole endale tuginemisest kasu lõikama

See on Bowett'i arvates tingimus, mis estoppeli kõige tihedamalt hea usu põhimõtte külge seob. Hea usu säilitamise nimel ei tohi ühe poole seisukoha muutus sellele seisukohale tugineva poole õiguslikku seisundit halvendada.⁷³ Näiteks *Serbian Loans*⁷⁴ kohtuasjas leidis Rahvusvaheline Alaline Kohus, et kuna poolte vaheline õigussuhe ei ole muutunud, siis puudub estoppeli kohaldamiseks alus.

Bowett eristab estoppelit selle rakendumiseks nõutavate eelduste tõttu teistest oma olemuselt väga sarnastest õiguslikest printsiipidest, tehes vahet fakti mõõnmisel (*admission*), mittetahtlikul nõustumisel-leppimisel (*acquiescence*) ja ühemõttelise avalduse tegemisel või seisukoha võtmisel (estoppeli vajalik eeldus), leides, et kõik need võivad teatud juhtudel estoppeli vajaliku eelduse nõuded täita, kuid on siiski eraldiseisvad õiguse põhimõtted ning neid tuleb sellistena vaadelda. Kui neile põhimõtetele vastavad avaldused või seisukohavõtud estoppeli rakendumiseks nõutud eeldustele vajalikke kõrgeid tingimusi (selge, ühemõtteline, vabatahtlik, tingimusteta seisukohavõtt või avaldus) ei täida, siis see, et avaldus eraldi võttes nendele estoppeli sarnastele ning ka estoppeli eelduseks olla võivatelele printsiipidele vastata võib, estoppelit siiski esile ei kutsu.⁷⁵

Bowett'i seatud tingimuste ehk reeglite järgi on autori arvates võimalik selgelt hinnata, millisel juhul rahvusvaheline estoppel saab rakenduda. Kuivõrd eristatakse seisukoha väljendamise erinevaid võimalikke aluseid ja neile vastavaid õigusprintsiipe, kusjuures estoppeli kohaldamise vajalikuks eelduseks kvalifitseerub vaid väga ranged nõuded täitnud avaldus, saab Bowett'i estoppeli tõlgendust pidada kitsaks ning piiratud lähenemiseks.

Üldistatult saab nentida, et nii, nagu on siseriiklikus õiguses kahe poole vahel, on ka estoppeli eesmärgiks rahvusvahelises õiguses takistada riigil oma seisukohtadest või käitumisest taganeda, et kaitsta teise riigi huve olukorras, kus teine riik on esimese riigi seisukohtade või

⁷³ Bowett, lk 193

⁷⁴ Payment of Various Serbian Loans Issued in France (Fr. v. Yugo.), 1929 P.C.I.J. (ser. A) No. 20 (July 12), p 80, 154 jj

⁷⁵ Bowett, lk 201-202

käitumise tõttu muutnud oma käitumist. Sarnaselt varajasele *common law per rem judicatam* estoppelile on ka rahvusvahelises õiguses kasutusel estoppleri *res judicata* ehk kohtulahendi seadusjõu põhimõte, mille eesmärk on takistada korduvat õiguse mõistmist samas asjas.⁷⁶ Küll aga on rahvusvaheline estoppel läbi oma arengu muutund, võrreldes varase ja *common law* estoppeliga, taaskord üldisemaks ja laiemaks, mistõttu tuleb neil kahel selgelt vahet teha.⁷⁷ Samuti tuleb selgelt välja erinevate õigusteadlaste arvamuste paljusus rahvusvahelisele estoppelile eelduste ja tõlgenduste andmisel ning nende seisukohad õiguse põhimõtetes, millele estoppel peaks tuginema.

See ülevaade peamistest valitsevatest seisukohtadest ning estoppleri kujunemisest ja erinevatest võimalikest vormidest on heaks lähtekohaks käesoleva töö eesmärgile – mis on estoppel ning millised on estoppleri allikad rahvusvahelises õiguses – vastuse otsimiseks.

2.2. Estoppleri positsioneerimine rahvusvahelises õiguses

Inglise ja Ameerika juristid on estoppelit rahvusvaheliste kohtute ning tribunalide ees kasutanud juba 19. sajandi keskpaigast.⁷⁸ Estoppel on rahvusvahelises õiguses aktsepteeritud kui iseseisev õiguspõhimõte.⁷⁹ Üldiselt on juristid ühel meelel, et estoppel on kantud hea usu põhimõttest ning selle eesmärk on rahvusvahelises suhtluses järjepidevuse tagamine. Nendest seisukohtadest lähtuvalt on asjakohane analüüsida, milliste õiguspriinsipidega estoppleri doktriin rahvusvahelises õiguses sisustatakse ning kõrvutatakse.

Estoppelit rahvusvahelise õiguse kontekstis analüüsides tuleb meil minna rahvusvahelise õiguse allikate juurde. Nendeks on Rahvusvahelise Kohtu statuudi artikkel 38 kohaselt rahvusvahelised konventsioonid, rahvusvaheline tava, õiguse üldprintsüübid, kohtuotsused ning õigusteadlaste seisukohad, ehk allikad, millest Rahvusvaheline Kohus oma argumentatsioonis ning pooltevaheliste vaidluste lahendamisel lähtub.

⁷⁶ Ibid, lk 201

⁷⁷ MacGibbon, 1958, lk 468, 477

⁷⁸ Thomas Cottier, Jörg Paul Müller. Estoppel. Max Planck Encyclopedia of Public International Law [MPEPIL]. 2007, p 4

⁷⁹ Ibid, p 5

Kuivõrd estoppeli doktriini puhul ei ole tegemist konventsiooniga, tuleb töö seisukohast olulistele küsimustele vastuste leidmiseks pöörduda õiguse üldprintsipiide, tavade, õigusteadlaste seisukohtade ning kohtupraktika poole.

2.2.1. Estoppel ja rahvusvaheline tavaõigus

Rahvusvahelise Kohtu statuudi artikli 38 lg 1 (b) järgi lahendab kohus vaidlusi, kasutades muuhulgas rahvusvahelist tava kui õigusnormina tunnustatud üldist praktikat. Teooria kohaselt on rahvusvahelises õiguses tava tekkimiseks tarvis, et see tava oleks piisavalt üldine.⁸⁰ Erinevad õigusteadlased leiavad, et rahvusvaheline estoppel sellele põhimõttele ka vastab.⁸¹ Lisaks eelnevale on tava tekkimisel oluline roll ajafaktoril. Teatud praktika pikaajalist kasutamist on peetud tava tekkimise eelduseks.⁸² Estoppelit tuntakse õiguses juba aastasadu ning rahvusvahelises õiguseski on tava hästi juurdunud.⁸³

Brownlie lisab rahvusvahelise õiguse tava tekkimise eelduste kataloogi veel kaks eeldust: õiguspraktika järjepidevus tava rakendamisel ning *opinio juris* ehk selle tava õigusena aktsepteerimine.⁸⁴ Küllap saab nõustuda, et estoppelit on rakendatud piisavalt pika aja vältel ning doktriini põhimõtted on oma olemuselt piisavalt üldised, kuid käesoleva töö kolmandas peatükis analüüsivad kohtulahendid ega kohtunike eriarvamused estoppeli rakendamise õigusliku analüüsi järjepidevuse osas ei tekita selles siiski piisavat veendumust. Valdavalt estoppeli kohaldamise kohtupraktika ebaühtlusest tulenevalt ongi käesolevas peatükis viidatud õigusteadlaste enamlevinud seisukohaks, et estoppeli näol on pigem tegemist õiguse üldprintsibiiga artikli 38 lg 1 (c) tähenduses, mitte aga tavaõigusega sama artikli lg 1 (b) tähenduses.

⁸⁰ Tullio Treves, Customary International Law. Max Planck Encyclopedias of International Law, Oxford University Press. 2005, p 23

⁸¹ MacGibbon, 1958 lk 468; Bowett, lk 176

⁸² Treves, p 24

⁸³ Rahvusvaheline Kohus ning selle eelkäija Alaline Rahvusvaheline kohus on estoppelit rakendanud nende kohtute loomise algusest saadik. Täpsemalt käesoleva töö ptk 2

⁸⁴ Brownlie, Ian, Principles of Public International Law, 4th ed., Oxford 1990, p 5-7

2.2.2. Estoppel kui õiguse üldprintsiiip

Üheks teoreetilistes käsitlustes väljendust leidnud seisukohaks on, et rahvusvahelise estoppeli puhul on tegemist õiguse üldprintsiibiga Rahvusvahelise Kohtu statuudi artikli 38 lg 1 (c) mõttes⁸⁵ või et see vähemalt vahetult allub sellistele printsiiptidele.⁸⁶ See ühest küljest legitimeerib estoppelit rahvusvahelises kohtumenetluses, kuid ei muuda selle kohaldamist ning tõlgenduste omistamist täielikult probleemivabaks. Statuudi artikli 38 lg 1 (c) kohaselt kohus rakendab „tsiviliseeritud rahvaste poolt tunnustatud õiguse üldprintsiipe“, seega on need üldprintsiibid kohaldatava õiguse allikateks. Rahvusvaheline Kohus viitab oma otsustes neile printsiiptidele, kui õigusele, millel need otsused tuginevad, kuid üldiselt ei põhjenda, kuidas kohus veendumusele jõudis, et rakendatav printsiiip vastab sellistele nõuetele, mida statuudi artikli 38 lg 1 (c) all mõeldud on.⁸⁷

Rahvusvahelise õiguse esmasteks allikateks on küll lepingud ning rahvusvaheline tava, kuid kui need allikad küsimusele vastamisel ei aita, pöörduaksegi, selle asemel, et kohus peaks ennast asja lahendamisel ebakompetentseks kuulutama, õiguse üldprintsiiptide poole. Küsimusele, mida nende printsiiptide all Kohtu statuudiga mõeldakse, pakub Lauterpacht välja kolm suunda:⁸⁸

- 1) vastuseid võib leida Alalise Rahvusvahelise Kohtu eelsetest vaidlustest, kust nähtub, et rahvusvahelised tribunaliid on üldistele õigusprintsiiptidele viidates rakendanud üldisi selliseid eraõiguslikke printsiipe, mis pole pärit ühe konkreetse riigi õigusest, vaid väljendavad õiguse üldisi reegleid peamiste eraõiguse süsteemide üleselt
- 2) sätte enda sõnastusest lähtudes ja sellest loogika alusel tuletades ei ole sellised printsiibid ise rahvusvaheline õigus ega ka mitte hea ja võrdse kaalumise tulem, seega saavad need oma vormi ikkagi eraõiguslikest, korrastatud ja üldistatud kujul rahvusvahelise õiguse jaoks kohandatud reeglitest

⁸⁵ Lauterpacht, lk 204; Bowett, lk 176; MacGibbon, 1958, lk 512

⁸⁶ Kolb, lk 8

⁸⁷ Rudolf B. Schlesinger, Research on the General Principles of Law Reorganized by Civilized Nations, 51 Am. J. Int'l L. 734 (1957), lk 734

⁸⁸ Lauterpacht, lk 69

- 3) suuna näitavad kätte ka statuudi kirjutamisega tegelenud komisjoni enda seisukohad, mis viitavad näiteks *res judicata* ehk kohtulahendi seadusjõu printsiibile, aga ka *common law* ja teistes olulistes õigussüsteemides tuntud printsiipidele: hea usu põhimõte ja muud sarnased.⁸⁹

Eelnev annab vaid väga üldised juhtnöörid, kuhu suunas printsiipide sisustamisel mõelda võiks. Liiatigi on see vaid üks võimalikke tõlgendusi. Rahvusvahelise Kohtu statuut ise ühtegi printsiipi ei sõnasta, mistõttu on sellise ilma selgete piirideta sätte rakendamine Kohtu statuudi sõnastusest tulenevalt hulgaliselt kriitikat saanud: „/.../ järeldused viitavad, et 1920. aastal, kui Alalise Rahvusvahelise Kohtu statuuti koostati ning „tsiviliseeritud rahvaste poolt tunnustatud õiguse üldprintsiibid“ teiste kohaldavate õigusnormide kõrvale kirja pandi, andsid selle statuudi koostajad ametlikult rahvusvahelise tunnustuse niinimetatud jänesele õigusliku kübara sees. Kuigi kõik juristid teavad, et jänes selles kübaras peitub ning vajadusel saab selle jänese kübarast välja tõmmata, näitavad need juristid, kes [jänese olemasolust teadlikud ning seda jänest ka kasutavad] väga harva üles huvi selle jänese päritolu suhtes.“⁹⁰

Lauterpacht'i tõlgenduste kohaselt sobitub estoppel üsna hästi rahvusvahelises õiguses tuntud õiguse üldprintsiipide hulka. Nagu käesolevas töös varem selgunud, on estoppel pärit siseriiklikust õigusest, olles oma üldpõhimõtetega samal ajal omane paljudele õigussüsteemidele. Estoppeli eesmärgiks on tagada õiglus seal, kus eksisteeriv kirjutatud õigus seda teha ei suuda. Nii on ka üheks peamiseks eesmärgiks õiguse printsiipide rakendamisel rahvusvahelises õiguses lünkade täitmine.⁹¹ Samas on arusaadav ka MacGibboni seisukoht, kes leiab, et seda, kas rahvusvaheline estoppel pärineb rahvusvahelisest tavaõigusest või tsiviliseeritud rahvaste poolt tunnustatud üldprintsiipidest pole võimalik üheselt kindlaks teha.⁹²

Autori hinnangul oleneb rahvusvahelise estoppeli lugemine õiguse üldprintsiipide hulka suuresti kontekstist, kus estoppelit vaadelda. Siinkirjutaja nõustub, et üldjuhul on oma olemuselt tõepoolest tegemist pigem õiguse üldprintsiibiga, sest estoppel lähtub eelkõige hea

⁸⁹ Procés-Verbaux of the Proceedings of the Committee, 16 June – 24 July 1920 with Annexes. League of Nations. Advisory Committee of Jurists, lk 316

⁹⁰ Percy E. Corbett, The Search for General Principles of Law, Virginia Law Review, Vol. 47, No. 5 (Jun., 1961), lk 814, autori tõlge inglise keelest

⁹¹ Ibid, lk 811

⁹² MacGibbon, 1958, lk 468, 512-513

usu, *pacta sunt servanda*, *restitutio ad integrum* ja teistest sarnastest põhimõtetest. Samas võib Bowett'i välja pakutud estoppeli kitsa ning reeglitepõhise tõlgenduse tõttu pärsitud saada doktriini üldine kohaldatavus. Bowett'i tõlgendus sarnaneb enam rahvusvahelise estoppeli teooria aluseks olevale siseriiklikule tõlgendusele, kuid sellest tulenevalt kaugeneb selline tõlgendus oma reeglite tõttu õiguse üldpõhimõtetest.

MacGibboni poolt pakutud laiem, õiguse põhimõtetele enam omane estoppeli tõlgendus mahub paremini Kohtu statuudi artikli 38 alla, kuid kaugeneb oma üldisuse tõttu estoppeli esialgsest ideest, muutudes täiesti eraldiseisvaks, siseriiklikust estoppelist inspiratsiooni saanud õiguse põhimõtteks.

Nagu käesolevas töös analüüsitud juristide seisukohtades ning ka kolmandas peatükis analüüsitavas kohtupraktikast nähtub, ei takista miski juristil, kohtul või tribunalil estoppeli printsiibi sisustamisel lähtuda Bowett'i kolmest kohustuslikust rahvusvahelise estoppeli eeldusest, võtta eeskuju estoppeli siseriiklikust spetsiifilisemast reeglistikust, sisustada estoppelit pelgalt hea usu ning õiguspärase ootuse põhimõttega või kombineerida neid kõiki eelnevaid. Käesoleva töö autori arvates ei ole ükski neist lähenemistest otseselt vale, kuid võib õiguse kohaldamise järjepidevuse seisukohalt olla problemaatiline. Kuna estoppeli enda eesmärk on kaitsta rahvusvahelistes suhtes poolte ootusi õiguslike suhete järjepidevuse osas, ei saa ebajärjepidevus estoppeli enda kohaldamisel kuidagi sellisele eesmärgile kaasa aidata.

2.2.3. Estoppel ja hea usu põhimõte

Hea usu põhimõte, nagu ka teised õiguse üldpõhimõtted, omab õigusloomes vaieldamatult olulist rolli. Hea usu põhimõte on immateriaalne ning abstraktne printsiip, millel puudub seadusega otseselt määratud tähendus. See hõlmab muuhulgas isiku ausat veendumust, pahatahtlikkuse ja halbade või omakasupüüdlike kavatsuste puudumist. Heausksus tuleneb inimese mõistusest ja vaimust, tema sisemaailmast, olles seeläbi subjektiivne tundmus.⁹³ Hea usu põhimõte on oma olemuselt niivõrd lai mõiste, et seda on ammendavalt väga keeruline defineerida. Seda peetakse moraalseks kontseptsiooniks, mille eesmärgiks on õigusele anda

⁹³ Doyle v Gordon, 158 NYS2d 248, 259, 260

korreksust, ausust ja pooltevahelist võrdsust. Hea usu põhimõtet tunti juba Rooma õiguse päevil.⁹⁴

On üldlevinud seisukoht, et estoppeli doktriin järgib järjepidevuse ja hea usu põhimõtet.⁹⁵ Analoogselt siseriikliku estoppeliga ei tohi pool rahvusvahelise estoppeli doktriini kohaselt muuta oma õiguslikku positsiooni või seisukohta, mis on vastuolus selle poole varasemate avalduste või seisukohtadega, kui teine pool on sellele seisukohale tuginedes võtnud endale kohustusi või andnud teisele poolele õigusi.⁹⁶

Samas võib kirjanduses õigusteadlaste seisukohtade seast leida mitmeid eriarvamusi selles, kas estoppel põhineb vahetult hea usu põhimõttel, on seosed kaudsed või on tegemist täiesti eraldi õiguse kategooriaga. Näiteks leiab MacGibbon, et „.../ estoppeli kohaldamine ei sõltu hea usu põhimõtte aktsepteerimisest“. Rahvusvaheline estoppel kitsama tõlgenduse korral peaks sisaldama kohustusliku eeldusena hea usu komponenti,⁹⁷ kuid laiema tõlgenduse korral nähakse neid teineteisest vahetult sõltumatute kategooriatena.⁹⁸

Heaks näiteks, kus hea usu põhimõtte estoppeli eelduseks ei ole, on Ameerika Ühendriikide õigussüsteemis tuntud *promissory estoppel* ehk ‘lubadusest tulenev’ estoppel, mida peetakse Ühendkuningriigis *common law* õigussüsteemist tuntud *equitable* ehk ‘võrdse’ või ‘õiglase’ estoppeli sünonüümiks.⁹⁹ Tegemist on ühe ‘käitumusliku’ (*by representation*) estoppeli alamtüübiga, mis on suunatud tulevikus toimuvatele tehingutele ehk sisuliselt ootusele, et lepingut või lubatud täidetakse. Vastuoluliseks muudab USA tõlgenduse *promissory estoppel*’ist asjaolu, et hea usu põhimõtte asemel tuginetaksegi vaid antud lubaduse täitmisele. Lubaduse teooria kohaselt tuleb hinnata lubadusele tuginemise objektiivset mõistlikkust ning hea usu põhimõtte – heausksus nimelt on subjektiivne tundmus – selles kaalumises mingit tähtsust ei oma. Estoppeli eesmärgiks on sellisel juhul teise poole antud lubaduse täitmise

⁹⁴ Ilus, E. Rooma eraõiguse alused. Tartu, Tartu Riiklik Ülikool. 1960, lk 17

⁹⁵ MacGibbon 1958, lk 468, 471;

Rahvusvahelise Kohtu kohtulahend „CASE CONCERNING DELIMITATION OF THE MARITIME BOUNDARY IN THE GULF OF MAINE AREA“, p. 130

⁹⁶ MacGibbon, 1958, lk 468; Estoppel MPEPIL p 9

⁹⁷ Bowett, lk 193

⁹⁸ MacGibbon, 1958 lk 513

⁹⁹ Christopher Brown, A Comparative and Critical Assessment of Estoppel in International Law, University of Miami Law Review [Vol. 50:369], University of Miami Law School. 1996, lk 378

kohustusele apelleerimine ning hea usu põhimõtte järgimine ei oma estoppeli tekkimise seisukohast tähtsust.¹⁰⁰ Sarnane rahvusvaheline estoppel esineb ka *Legal status of Eastern Greenland* kaasuses, kus leiti, et Norra ministri Taanile antud kinnitusega, millega Norra Taanile Gröönimaa ambitsioonide realiseerimise osas takistusi ei tee, kohaldus Norra uute seisukohtade suhtes estoppel.¹⁰¹

2.2.4. Estoppel ja vaikiva nõusoleku doktriin

Vaikiv nõusolek (*acquiescence*) on rahvusvahelises õiguses tuntud põhimõte, tähistades nõusolekut, mis on antud õiguslikult siduva vaikimisega. Riikide käitumine ning suhtumine üksteise käitumisse on nendevaheliste suhete peamine mõõdupuu ning mõjutab seetõttu ka nendevahelisi õigussuhteid. Üheks selliste suhete jõustamise vormiks ongi vaikiva nõusoleku doktriin, ladina keeles ka kui *qui tacit consentire videtur si loqui debuisset ac potuisset* (see, kes vaikib, loetakse asjaga nõustunuks juhul, kui ta [arvestades olukorda] peab rääkima ja saab rääkida).¹⁰²

Vaikiva nõusoleku doktriini peamine eesmärk on, et käitumuslikku vaikimist oleks võimalik võrdsustada nõustumisega. Selle peamine väljund on muuta selline käitumine õiguses kasutatavaks objektiivseks ja praktiliseks tõendiks. Vaikiva nõusoleku doktriin, kui selle eeldused on täidetud, saab tõendiks muutudes täita estoppeli kohustusliku eelduse – selge ja üheselt mõistetav tingimusteta seisukohavõtt või avaldus vaikimise tõttu.¹⁰³

Nii nagu estoppel, on ka vaikiva nõusoleku doktriin tuletatud hea usu põhimõttest. Kuigi siseriikliku õiguse estoppeli puhul on need kaks ideed tihedamalt seotud (nt estoppel vaikimise tõttu), eristatakse rahvusvahelises õiguses neid selgemalt. Rahvusvaheline Kohus on *Gulf of Maine* kohtuasjas selle vahe selgelt välja toonud. Kohus leidis, et need mõlemad doktriinid järgivad küll hea usu ning võrdsuse printsiipe, kuid nad põhinevad erineval õiguslikul argumentatsioonil. Vaikiv nõusolek on põhimõte, mis tähistab ühepoolset käitumisega

¹⁰⁰ Ibid, lk 379

¹⁰¹ Legal Status of Eastern Greenland (Den. v. Nor.), 1933 PCIJ. (ser. A/B) No. 53 (Apr. 5), p 208

¹⁰² Nuno Sérgio Marques Antunes, Acquiescence. Max Planck Encyclopedia of Public International Law [MPEPIL]. 2006, p 10

¹⁰³ I. C. MacGibbon, The Scope of Acquiescence in International Law, 31 Brit. Y.B. Int'l L. 143 (1954), lk 146

väljendatud mittereageerimist, mida teine pool võib tajuda nõusolekuna. Estoppeli eesmärk on aga mingit (nõustumisele järgnevat) käitumist välistada või takistada.¹⁰⁴ Samas võib ja saabki vaikivat nõusolekut näha ka seisukohavõtuna, mistõttu võib vaikiva nõusoleku printsiibi kohaldamise abil täita estoppeli vajaliku eelduse: evides hiljem erinevat seisukohta sellest, mille osas varem vaikiti. Kuna need kaks printsiipi tulenevad samast õiguslikust ideest ja üks võib olla teise eelduseks, selgitab see ka asjaolu, miks neid võib olla keeruline eristada ning miks puudub õigusringkondades nende eristamise osas üksmeel.¹⁰⁵

2.2.5. Estoppel ja võrdsuse doktriin

Võrdsuse doktriin, nagu teisedki õiguse juhtmõtted, on väga mitmetahuline, sisaldades endas hulgaliselt alamprintsiipe, olles katalüsaatoriks õiguse üldpõhimõtetele. Rooma Impeeriumi päevil tuntud kui *aequitas*, on rahvusvahelise õiguse kitsamas kontekstis vahend, mille abil Rahvusvaheline Kohus oma statuudi artikli 38 lg 2 alusel ning teised rahvusvahelised tribunalid saavad otsustada asju *ex aequo et bono*, ehk tuginedes heale ja võrdsele.¹⁰⁶ Lisaks on võrdsuse doktriin sügavalt juurdunud ka inglise ja angloameerika õigussüsteemides, luues raamistiku printsiipidest, mille eesmärk on muuta võrdsuse põhimõtete kohaldamist laiemaks ja paindlikumaks.¹⁰⁷

Siseriikliku ja rahvusvahelise õiguse näiliselt eraldatud võrdsuse doktriinil on eelnevast tulenevalt lisaks veel üks kokkupuutepunkt: õiglane estoppel (*equitable estoppel*). Nii on Rahvusvaheline Kohus kui ka selle eelkäija Alaline Rahvusvaheline Kohus sellist estoppelit kohaldades viidanud 'printsiipidele, mis on tunnustatud nii rahvusvahelistes vaidlustes kui ka siseriiklikus õiguses'.¹⁰⁸ Sarnaselt estoppeli doktriinile, on ka võrdsuse doktriini eesmärgiks õiguse ning õigluse vahele jääda võivat vahet tasandada.¹⁰⁹

¹⁰⁴ Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area, Judgment, lk 305

¹⁰⁵ D. W. Bowett, lk 200, 202

¹⁰⁶ Equity in International Law, Francesco Francioni. Max Planck Encyclopedia of Public International Law [MPEPIL]. 2013, p 1

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Ibid, p 12

¹⁰⁹ Ruth Lapidoh, Equity in International Law. Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law), Vol. 81, (APRIL 8-11, 1987). Cambridge University Press, lk 138

Võrdsuse doktriini on sarnaselt estoppelile peetud tsiviliseeritud rahvaste poolt tunnustatud õiguse üldprintsibiiks Rahvusvahelise Kohtu statuudi artikli 38 lg 2 mõistes. Samas leidub juriste, kes sellega nõus ei ole, leides, et isegi kui selline üldine printsiip eksisteerib, ei saa seda sellisel kujul rahvusvahelisse õigusesse üle kanda. Nimelt on mingi õiguse printsiibi rahvusvahelises õiguses tunnustamise eelduseks selle põhimõtte homogeensus siseriiklike õigussüsteemide üleselt, kuid võrdsusel on eri õigussüsteemides erinev tähendus ja tähtsus.¹¹⁰

Eelnevast nähtub, et rahvusvahelise estoppeli doktriin sisaldab mitmeid erinevaid estoppeli tõlgendusi (käitumisest, lubadusest, lepingust), mida võiks pidada ka ühe doktriini erinevateks harudeks või printsiipideks. Rahvusvaheline estoppel evib teiste talle sarnanevate doktriinide ja printsiipidega olulist ühisosa. Idee, millel kõik need estoppeli tõlgendused rajanevad: tasandada, täita lüngad õiguse ja õigluse vahel, tuua õigusesse võrdsust ning õiguskindlust, on olulises osas kattuvad. Hea usu põhimõte, vaikiva nõusoleku doktriin ja võrdsuse doktriin on estoppeliga tihedalt seotud ning võivad täita osaliselt (hea usu põhimõte) või ka täies mahus (vaikiva nõusoleku doktriin) estoppeli kohaldamiseks vajalikud eeldused.

Rahvusvahelise estoppeli doktriini peetakse õiguskirjanduses prevaleerivate seisukohtade järgi küll üheks tsiviliseeritud rahvaste poolt tunnustatud õiguse üldprintsibiiks, kuid lähemalt vaadates selgub, et doktriini alla koondunud printsiipidele kohaldub sarnane 'jänes kübaras' kujund, nagu Corbett viitas¹¹¹. Pigem saab asuda seisukohale, et puhta ning selgelt ühemõttelisena tõlgendatava estoppeli doktriini puhul tegemist kombinatsiooniga printsiipidest, pretsedendist ja doktriinist endast, mida Rahvusvaheline Kohus ning tribunaliid vastavalt oma veendumustele sisustavad.

¹¹⁰ Ibid, lk 144

¹¹¹ Corbett, lk 61

3. Estoppeli doktriini rakendamine rahvusvahelises õiguses

Estoppeli doktriin on rahvusvahelises õiguses kasutust leidnud juba 19. sajandi keskpaigast.¹¹² Käesoleva töö peamine fookus on suunatud sellele, kuidas on estoppelit tuvastanud, seda sisustanud ning põhjendanud Rahvusvaheline Kohus, aga ka rahvusvahelised tribunalid. Estoppeli doktriini, kui õiguse üldpõhimõtte juurde juhatab meid Kohtu statuudi artikkel 38, mis viitab, et õiguse allikana kasutatakse tsiviliseeritud rahvaste poolt tunnustatud õiguse üldprintsipi.

Kohtu kohaldatud estoppeli allikate hõlpsamaks analüüsiks on käesolevas peatükis analüüsitud kaasused jagatud tõlgenduste järgi kahte peatükki: lai (MacGibbon) ja kitsas (Bowett) estoppeli tõlgendus. Võimalikke kategooriaid võiks moodustada rohkem, kuid jälgitavuse huvides käesolevas töös vajalikus ulatuses peaks selline jagamine olema piisav, et mõista ühte suurimat erinevust näiliselt 'ühe ja sama' õiguse üldpõhimõtte sisustamisel.

3.1. Estoppeli lai tõlgendus

Estoppeli lai tõlgendus lähtub ideest, kus doktriini rakendumiseks piisab sisuliselt vaid vastuolude tuvastamisest ning ebajärjepidevusest õigussuhetes võetud positsioonides. Estoppeli eelduste (ühe poole seisukoha muutusest kantud kahju) kontrollimisel ollakse vähem ranged ning kohus lähtub tugevamalt *venire contra factum proprium* põhimõttest ehk keeluga astuda vastuollu oma varasemate seisukohtadega ning ka võrdsuse põhimõttest.¹¹³ Õigusteadlastest on sellist seisukohta pooldanud muuhulgas MacGibbon, ja Schwarzenberger. Estoppeli laia tõlgendust on ka kohtupraktika aktsepteerinud, kuid nagu käesoleva peatüki analüüsist selgub, siis kohtunike eriarvamused on sageli sellele vastu põhjusel, et see võimaldab estoppelit tõlgendada liiga laialt, leides estoppelit või sellesarnaseid olukordi ka sealt, kus *common law* estoppeli põhimõtete järgi see võimalik ei ole.

¹¹² Bowett, lk 179

¹¹³ MacGibbon, 1958, lk 470

3.1.1. Legal Status of Eastern Greenland, 1933 (Taani v Norra)

Vaidlus Taani ja Norra vahel¹¹⁴ seisnes Gröönimaa idaosas asuvate territooriumide õigusliku staatuse osas, mida Norra valitsus 1931. aastast hõivama asus. Alaline Rahvusvaheline Kohus,¹¹⁵ kuhu kaebus esitati, tuvastas, et pooled on varasemalt osalised mitmetes kahe- ja mitmepoolsetes lepingutes, mille alusel Norra on juba Taani õigust ja suveräänsust Gröönimaale toetanud. 1919. aasta diplomaatiliste kõneluste käigus kinnitas Norra välisminister Taanile taaskord, et ei kavatsenud Taani plaanidega Gröönimaal majandusliku ja poliitilise mõju laiendamise osas midagi ette võtta. Rahvusvahelise kohtu menetluses vaidles Norra vastu, nagu ei oleks diplomaatiliste kõneluste käigus ilmnenu, et Taani sooviks oma õigusi terve Gröönimaa osas laiendada.¹¹⁶

Taani esitas kohtule suurel hulgal ajaloolist materjali, millega soovis tõendada oma pikaajalist ajaloolist sidet Gröönimaaga. Kohus leiab, et juba 1826. aasta leppega, milles Norra tunnistas Taani õigust tervele Gröönimaale, on Norra jaoks siduv ning takistab Norral esitada vastupidiseid seisukohti. Samas väitis Norra vastu, et Taani enda käitumine 1915-1921, kui Taani soovis erinevatelt riikidelt saada tunnistust, et tal on Gröönimaa osas õiguslik positsioon, läheb vastuollu Taani väidetega, nagu oleks see õiguslik positsioon olnud juba varasemalt [näiteks 1826. aasta lepest] olemas. Kohus sellise Norra argumendiga ei nõustunud.¹¹⁷

Kõige olulisemat rolli käesolevas asjas mängis Norra välisministri ehk niinimetatud Ihlen'i deklaratsioon, millega Norra avaldas, et ei sekku Taani taotlustesse saavutada Gröönimaal suurem mõju. Kohus asus seisukohale, et pole vaidlust selles, kas Norra välisminister esineb oma seisukohavõtuga valitsuse nimel. Seetõttu tuleb diplomaatiliste kõneluste käigus Taanile ilma tingimusteta edastatud kinnitus (Ihlen'i deklaratsioon) lugeda Norra ametlikuks seisukohaks ning seetõttu õiguslikult siduvaks. Samuti on kohtu hinnangul Norra avaldus ehk Ihlen'i deklaratsioon ühemõtteline ning selge. Kuna ka Norra varasem käitumine oli kohtu hinnangul järjepidev, ühemõtteline ning kooskõlas 1919. antud lubadusega mitte sekkuda, siis on vajalikud tingimused kohtu arvates täidetud, mis annab aluse estoppeliks Norra uute

¹¹⁴ Legal Status of Eastern Greenland (Den. v. Nor.), 1933 PCIJ. (ser. A/B) No. 53 (Apr. 5)

¹¹⁵ Permanent Court of International Justice ehk Alaline Rahvusvaheline Kohus oli Rahvaste Liidu juures töötav rahvusvahelisi vaidlusi lahendav kohus enne ÜRO Rahvusvahelist Kohut

¹¹⁶ Legal Status of Eastern Greenland, p 182, 186, 191

¹¹⁷ Ibid, p 158

seisukohtade suhtes. Sellest tulenevalt leidis kohus häältega kaksteist poolt ja kaks vastu, et Norra okupatsioon on ebaseaduslik ning lükkas tagasi ka Norra vastuväited.¹¹⁸

Oluline on märkida, et kohus oma argumentatsioonis viitab otseselt estoppeli põhimõtetele: Ihlen'i deklaratsiooniga on Norra esitanud oma selge ning ühemõttelise seisukoha. Kohus, leides, et Norra hilisem käitumine (okupeerimine) on Norra varasema seisukohaga (lubaduse andmine) vastuolus, lükkab Norra vastuväited estoppeli kohaldamise reeglitele tuginedes tagasi. Samas on vastuoluline see, kuidas kohus ei maini estoppelit kordagi sõnaliselt.

Lisaks eelnevale ei nähtu lahendist, nagu kontrolliks kohus estoppeli rakendamise olulisi eeldusi: kas Taani käitumine pärast Ihlen'i deklaratsiooni saamist sõltus kuidagi Norra deklaratsiooniga väljendatud seisukohast, et Taani mõjuvõimu laiendamisele Gröönimaal takistusi ei tehta; kas Gröönimaa seni hõivamata alade okupeerimine (*terra nullius* ehk 'asustamata maa') on üleüldse vastuoluline seisukoht sellele, et Norra ei tee Taanile takistusi Taani Gröönimaa huvide realiseerimisel ning seda, kas Taani sai Norra seisukoha muutusest kahju. Kohus analüüsib küll põhjalikult faktilisi asjaolusid, kuid otsustamisel rakendatud õiguse põhimõtet laiemalt ei ava. Selline estoppeli põhimõtete tõlgendus, kus estoppelit ennast ei mainitagi, täidab autori hinnangul siiski MacGibbon'i poolt välja pakutud estoppeli kriteeriumi¹¹⁹ ning mahub estoppeli laia tõlgenduse alla, kuid jätab eelpool nimetatud küsimused vastuseta.

3.1.2. Temple of Preah Vihear, 1962 (Tai v Kambodža)

Tegemist on ühtaegu olulise ja palju segadust ning vaidlusi tekitanud otsusega rahvusvahelise estoppeli rakendamise ajaloos. Rahvusvahelise kohtu otsus puudutab Preah Viheari templi¹²⁰ ja seda ümbritsevate maa-alade kuuluvuse vaidlust. Osalt ka Rahvusvahelise Kohtu

¹¹⁸ Ibid p 192, 195, 208

¹¹⁹ MacGibbon, 1958, lk 512

¹²⁰ Kuulub 2008. aastast Unesco maailmapärandi nimistusse

Allikas: <http://whc.unesco.org/uploads/nominations/1224rev.pdf>

vastuolulise kohtuotsuse tõttu ei ole pooled olukorraga tänaseni leppida suutnud ning piiritüli kestab vahepealsete paisumistega edasi.¹²¹

Kahe riigi vahelise piiritüli juured ulatuvad 1904. aasta piirilepinguni, mille järgi pandi paika riigipiir Dangrek'i regioonis. Lisaks piirilepingu tekstile lasi piirilepinguga tegelev komisjon koostada kaardid, millele märgiti lepingujärgne piir. Vaidlus põhineb kaardil, mida kohtulahendis kutsutakse kui piirilepingu lisa 1 (Annex I). Preah Vihear'i tempel ja seda ümbritsevad alad (edaspidi 'tempel', 'templialad') määrati selle kaardi alusel paiknema Kambodža poolel, kuid lepingu teksti kohaselt oleksid need pidanud paiknema Tai (toonane Siam) aladel. 1954. aastast alustas Tai oma vägedega templialadele okupeerimist.¹²²

Vaidluses piiri üle tugineb Kambodža piirilepingu lisa 1 kaardile, samas kui Tai seisukoht on, et kaardil pole järgitud lepingus kirjeldatud veelahkmeala ning seetõttu on kaardid ebaõiged. Tai seisukoht on, et kuna kaardid lasti teha Prantsuse topograafidel, see tähendab, et need pole tehtud piirilepingu komisjoni kuuluvate isikute poolt ning need ei ole komisjoni poolt kinnitatud, ei ole need ka õiguslikult siduvad.¹²³

Kohus asus häältega üheksa poolt ja kolm vastu seisukohale, et tempel ning seda ümbritsevad alad kuuluvad Kambodžale. Kohtu argumentatsioon rajanes peamiselt sellele, et Tai poolt määratud piirilepingu komisjoni liikmed ei pööranud kaartidele nende koostamise ajal tähelepanu ning ka valitsus ignoreeris vigaseid kaarte – nõnda talitades pidi Tai valitsus kaardil märgitud piiriga nõus olema. Ka 1934-1935 aastal Tai poolt läbi viidud vaatlusel Tai võimud tuvastasid, et tempel ja selle alad on kaardil märgitud Kambodža aladele, kuid kaartide väljaandmise eest vastutavad Tai ametiasutused jätkasid piirilepingu vaidlusaluse lisa 1 kaardi kasutamist enda ametlikes dokumentides.¹²⁴

Kohtu jaoks oli põhiliseks küsimuseks see, kas pooled võtsid piirilepingu lisaks oleva kaardi omaks ning asusid seda aktsepteerima, kui kahe riigi vahelist piiri. Kohtu tõlgenduste kohaselt

¹²¹ Ambika Ahjuja. Thai, Cambodian troops clash on disputed border, 6 dead, Reuters, 2011. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.reuters.com/article/us-thailand-cambodia-fighting/thai-cambodian-troops-clash-on-disputed-border-6-dead-idUSTRE73L09420110422>

¹²² Case concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v Thailand) (Merits) [1962] Rahvusvaheline Kohus, lk 14; 18-20; 30

¹²³ Ibid, lk 19

¹²⁴ Ibid, lk 25

muudaks selline käitumine kaardil märgitud piiri poolte jaoks siduvaks. Mõlema poole käitumist analüüsid kohus leidiski, et poolte tegevuse tõttu muutus vaidlusalune kaart piirilepingu osaks ning seeläbi pooltele õiguslikult siduvaks.¹²⁵

Sellist otsustust tehes tõlgendas kohus Tai tegevusetuse ehk vaikimise estoppeli tekkimise ainsaks vajalikuks ehk lõplikuks asjaoluks selle asemel, et arvestada seda ühe tõendina paljudest. Kohtu hinnangul blokeerib Tai poolt kaartide eelnev aktsepteerimine ning seeläbi estoppel eelmisest erineva seisukoha võtmiseks Tai territoriaalsed nõuded Kambodža suhtes. Kohtu jõudmine viidatud järeldusele sisaldab endas vastuolulist estoppeli doktriini tõlgendust ning kohtukoosseisu erimeelsustele viitavad ka kohtunike kirjutatud eriarvamused.

Taile omistatud seisukohta analüüsid jätab Rahvusvaheline Kohus autori hinnangul kindlaks tegemata olulise osa estoppeli doktriini kohaldamise eeldustest: kas Tai käitumise puhul on tegemist selge ning ühemõtteliselt väljendatud seisukohavõtuga, vastumeelselt olukorrale allumise doktriiniga (*acquiescence*) või millegi kolmandaga. Samuti ei ole lahendi üldosa põhistustes analüüsitud seda, kuidas muutis Taile omistatud seisukoht Kambodža käitumist ning kas ja millist kahju kannab Kambodža Taile omistatud seisukoha muutumise tõttu.

Kuivõrd tegemist on ühe markantsema ja mitmetahulisema kaasusega estoppeli kohaldamisest rahvusvahelises õiguses¹²⁶, võtab käesolev töö kohtunike eriarvamused lähemalt analüüsimiseks.

1) R. J. Alfaro kohtuotsust toetav eriarvamus

Kohtunik Alfaro viitab juba oma eriarvamuse sissejuhatuses, et hoidub kasutamast mõistet estoppel, väiteid menetlusest kõrvale jätma (i.k. *preclusion*) ja teisi siseriiklikus õiguses kasutatavaid termineid, sest arvab, et ükski neist ei ole päris täpne vaste sellele (estoppeli) doktriinile, mida tunneb rahvusvaheline õigus. Alfaro leiab, et rahvusvaheline estoppel erineb siseriiklikust, mis on tuntud oma alamliikide ning rakendamisprotseduuride poolest – olles sellest palju lihtsam, üldisem ja universaalsem. Alfaro arvates peaks rahvusvahelise estoppeli eesmärk ja õiguslik mõju, eriti kahepoolsetes lepingutes, olema eelkõige hea usu ning *allegans*

¹²⁵ Ibid lk 31

¹²⁶ Markus Wagner, Temple of Preah Vihear Case, Max Planck Encyclopedias of International Law 2013, p 13

contraria non audiendus est põhimõtte järgmine,¹²⁷ millega ta jagab MacGibboni seisukohta.¹²⁸ Alfaro leiab, et hea usu põhimõte on tihedalt seotud ebajärjekindla käitumise keeluga. Peamine osa Alfaro põhistustest koosnebki viidetest varasematele kohtulahenditele, mille sisuks ebajärjekindlus ning võimetus tegutseda. Tema põhistustest saab järeldada, et lisaks hea usu põhimõtte toetamisele tõlgendab ta ka ebajärjekindla käitumise keelu printsiipi väga laialt, mis lõppkokkuvõttes evib estoppeli kontekstis doktriini veelgi laiendavat mõju ning võimaldab jõuda sellise laia estoppeli tõlgenduseni, milleni estoppeli kolme klassikalist põhieeldust kontrollides ei jõuaks. Alfaro arvates on seega küsimus hoopis selles, et Tai pole oma käitumises ja seisukohtades olnud järjepidev ning Tai ei tohi sellest mittejärjepidevast käitumisest kasu saada (*nullus commodum capere potest de sua iniuria propria* ning *venire contra factum proprium* põhimõtted).

Kohtunik Alfaro viitab muuhulgas Lauterpachti seisukohtadele, mille kohaselt teatud asjaolule vastu mittevaidlemine võib õiguses muutuda tõendiks.¹²⁹ Kahtlemata on selline seisukoht õiguses laialt tunnustatud, kuid sama oluline on autori hinnangul sellisele vastuvaidlemisele tõlgenduse andmine. Eriarvamust ei ole, et Tai tõepoolest ei vaielnud ametlikult ning ühemõtteliselt kaartidele vastu ning Alfaro tõlgendab sellist käitumist kui vajalikku tõendit, kuid ei tegele selle tõendi analüüsiga. Alfaro põhjendused on arusaadavad ning jälgitavad, kuid autori hinnangul tõlgendab Alfaro estoppelit üsna laialt ning meelevaldselt. Äärmisel juhul võiks leida, et Tai käitumine täidab 'vaikiva nõusoleku' või 'vastumeelse leppimise' (*acquiescence*) printsiibi tingimused, kuid nagu ka käesoleva töö peatükis 2.2.4 selgub, omab see eraldiseisvana vaid tõenduslikku jõudu. See võib täita estoppeli eeldusi – juhul, kui esinevad vabatahtlikkuse ja selguse elemendid, kuid ei ole ise üks ühele estoppeli eeldus.

2) Sir Gerald Fitzmaurice kohtuotsust toetav eriarvamus

Fitzmaurice leiab, et väidete välistamise (*preclusion*) printsiip rahvusvahelises kohtumenetluses on rahvusvahelise õiguse põhimõtetest kõige lähedasem sellele, millist eesmärki kannab *common law* õigussüsteemis estoppeli doktriin. Fitzmaurice on seisukohal, et rahvusvaheline estoppel on teoreetilistel alustel selgelt eristatav nõndanimetatud vaikiva

¹²⁷ Temple of Preah Vihear lk 37; 42

¹²⁸ MacGibbon, 1958, lk 477

¹²⁹ H. Lauterpacht, Sovereignty over Submarine Areas, 27 British Year Book of International Law (1950), lk 376, 393

nõusoleku doktriinist, viidates ka Bowett'i seisukohtadele¹³⁰, mille kohaselt vaikiv nõusolek võib täita estoppeli esimese eelduse: selgelt ja ühemõtteliselt väljendatud seisukoht. Fitzmaurice ei kahtle, et Tai käitumine vastab vaikiva nõustumise printsiibi tingimustele ning see printsiip omakorda täidab teatud juhtudel, näiteks siis, kui poolel on kohustus tegutseda, vajalikud tingimused estoppeli rakendamiseks, mis tema hinnangul selles kaasuses ongi täidetud.¹³¹

Fitzmaurice analüüsib estoppeli kohaldamist vaikimisi eeldades, et Tai ühe selge seisukoha mittevõtmine või ka vaikiv nõustumine on estoppeli vajalik eeldus, mis võib olla tõsi, kuid autori hinnangul teeb Fitzmaurice Tai vaikivast nõusolekust asenduse estoppeli eelduste täitmiseks ja jätab seetõttu kõrvale vorminõuded sellele seisukohavõtule: selge, ühemõtteline, vabatahtlik, autoriteetne. Tai mitteprotesteerimine kaartide osas täidab ilmselt vaikiva nõusoleku doktriini tingimused ning seeläbi omab kindlasti tõendavat jõudu, kuid kuna rahvusvahelises õiguses eristatakse vaikiva nõusoleku doktriini ja estoppeli doktriini selgelt eraldiseisvatena¹³², peaks autori hinnangul kontrollima, kas vaikiv nõusolek (Tai seisukoht või selle puudumine) täidab estoppeli kohaldamiseks nõutavad tunduvalt rangemad tingimused. Autori hinnangul on Fitzmaurice küll selgelt viidanud, et siseriiklik ja rahvusaheline estoppel töötavad erinevatel alustel, kuid on vaikiva nõusoleku doktriini abil sisustanud estoppelit siiski sarnaselt sellele, nagu siseriiklikus õiguses sisustatakse estoppelit vaikimise tõttu¹³³ leides, et vaikiv nõusolek üksi ongi see reegel, mis täidab estoppeli esimese eelduse.

3) Moreno Quintana kohtuotsust mittetoetav eriarvamus

Kohtunik Quintana leiab, et tegu ei ole keerulise õigustehnilise küsimusega, vaid pigem topograafilise küsimusega.¹³⁴ Nimelt ei ole piirileppes kokku lepitud piiri kulgemine mööda veelahkmeala intellektuaalne mõiste, vaid pinnavormile iseloomulik tunnus ning küsimus seisneb vaid selles, kas tempel jääb sellest pinnavormist lõuna või põhja poole.¹³⁵ Quintana leiab, et piir on kokku lepitud poolte vahelise piirilepinguga ning sellest tuleb ka lähtuda. Kuna vaidlusaluse lisa 1 kaardil puudub kuupäev ja allkiri, ei saa see lepingu suhtes ülemuslikku

¹³⁰ Bowett, lk 188 jj

¹³¹ Temple of Preah Vihear, Separate opinion of Sir Gerald Fitzmaurice, lk 62 jj

¹³² Vt käesoleva töö peatükk 2.2.4

¹³³ Vt käesoleva töö peatükk 1.2

¹³⁴ Temple of Preah Vihear, Separate opinion of Moreno Quintana, lk 65

¹³⁵ Ibid lk 66

tähendust omada¹³⁶ ning kuna kumbki pool ei suuda veenvalt tõestada oma õigust sellele alale, tuleb lähtuda poolte vahelisest lepingust.¹³⁷ Sisuliselt tähendab see seda, et Tai vaikimist tuleb vaadelda, kui vaid ühte tõendit paljudest, mis eraldiseisvana ei ole piisav estoppeli tekkeks. Bowett kirjeldab sellist olukorda kui vastumeelset olukorrale allumist (*acquiescence*), mis võib, aga ei pruugi viia estoppelini.¹³⁸ Sisuliselt Quintana ei välista, et Tai käitumine täidab küll vaikiva nõusoleku doktriini tingimused, kuid eristab seda selgelt estoppelist ning leiab autori arvates õigesti, et selline käitumine saab olla üks tõend paljudest, kuid mitte aluseks Tai väidete tagasilükkamisel.

4) Sir Percy Spender'i kohtuotsust mittetoetav eriarvamus

Spender leiab sarnaselt Quintanale, et selles menetluses ei saa teha ühtegi kaugemale ulatuvat eeldust ega järeldust, mis võiks tekitada vastuolusid tuvastatud faktidega ning selles kaasuses tuvastatud faktid võimaldavad kindlalt järeldada vaid seda, et lisa 1 kaardil märgitud piirjoon ei ole see, mis komisjoni poolt piirilepingus kokku lepitati.¹³⁹

Spender juhib oma eriarvamusel tähelepanu sellele, et kuna Tai võimud jätsid kaartide joonistamise ülesande Prantsuse kartograafidele (Prantsusmaa oli Kambodža protektoraat), seega sisuliselt lepingu vastaspoolele, ja kui Kambodža valitsus (protektoraadi ajal Prantsuse valitsus) neile kaartidele tugines, siis ei ole see mitte Tai väljendatud seisukoht ja seeläbi tuginemine Tai seisukohale või käitumisele, vaid tuginemine iseenda kartograafidele ja seeläbi iseenda käitumisele ja tegevusele. Spenderi arvates ei saa Taid takistada väitmast (estoppelit kohaldada), et kaardil lisa 1 märgitud joon ei ole kokkulepitud riigipiir,¹⁴⁰ sest isegi kui selline mulje võiks jääda Tai käitumisest (vaikiv nõusolek, mittetegutsemine) ning kui Kambodža oleks Tai käitumisele tuginenud, puuduvad igasugused tõendid sellest, et kumbki pool oleks sellise käitumise läbi kasu saanud või kahju kannatanud.

Lisaks leiab Spender erinevalt kohtunik Alfaro'st, et ebajärjekindla käitumise keeld ei kuulu õiguse üldprintsipiide hulka ning estoppel saab peaaegjalikult tugineda hea usu põhimõttel. Spender viitab ka, et Kambodža tõi Tai estoppeli argumenti vaidlusesse alles suuliste istungite

¹³⁶ Ibid lk 67

¹³⁷ Ibid lk 71

¹³⁸ Bowett, lk 202

¹³⁹ Temple of Preah Vihear, Separate Opinion of Sir Percy Spender, lk 109

¹⁴⁰ Ibid, lk 146

käigus, mitte oma esialgses kirjalikus avalduses, ning sedagi alles teisejärgulisena ning kõrvalise argumendina, mistõttu ei ole usutav, et Kambodža tegelikkuses uskus estoppeli eelduste täitmisesse ning Tai käitumisele kogu aja oli tuginenud.¹⁴¹ Ka käesoleva töö autorile jätab selline käitumine pigem otsitud argumendi mulje, kuivõrd õiguspärase ootuse põhimõtte rikkumisele viitamine on kõigis teistes käesolevas töös analüüsitud estoppelit sisaldavates kohtulahendites avalduse esitanud riigi argumentides ühel peamisel kohal.

Kokkuvõtvalt leiab Spender, et mistahes käitumist Taile kaasuse asjaolude põhjal omistada, täidab see äärmisel juhul vaid vaikiva nõustumise doktriini elemendid ning seda saab seeläbi vaadata kui täiendava tõendina. Spender sisustab estoppeli tekkimise eeldusi sarnaselt, nagu Bowett'iga: Kambodža peab Tai selgest seisukohavõtust tulenevalt heausklikult kujundama oma käitumist ning kui Tai oma seisukohta sellele järgselt muudab, saama kahju.¹⁴² Sir Spenderi arvates puuduvad kõik estoppeli kohaldamiseks vajalikud elemendid: Tai selge seisukoht, millele Kambodža sai loota, selle seiskoha muutumine ning ka Tai saadav kasu või Kambodža saadav kahju Tai uuele seisukohale asumisest.

5) Wellington Koo kohtuotsust mittetoetav eriarvamus

Ka kohtunik Koo leiab, et pole piisavat alust Tai väidete kõrvalejätmiseks estoppeli tõttu. Tai ei ole tema hinnangul ühelgi juhul teinud avaldust, millega Tai nõustuks või tunnustaks lisa 1 kaardile märgitud piirjoont. Samuti puuduvad tõendid, nagu Kambodža oleks vaidlusaluse aja vältel tuginenud Tai vaikimisele. Lisaks ei ole ühelgi juhul tõendatud, et Tai oleks oma vaikimisest ja Kambodža sellele tuginemisest mingisugustki kasu saanud.¹⁴³

Kohtunik Koo tugineb oma argumentatsioonis poolte käitumise analüüsile ning leiab, et teatud sündmustele, nagu näiteks prints Damrong'i poolt templi külastamise asjaoludele on omistatud ebaproportsionaalselt suur tähendus ning jäetud analüüsimate nende asjaolude tagamaad ja ajalooline taust. Nimelt külastas Tai endine siseminister, prints Damrong mitteametlikul visiidil templi alasid 1930. aastal, kus teda võttis vastu toonase Kambodža protektoraadi sõjaväemundris ametiisik. Kambodža peab oluliseks, et templi alal lehvis Prantsusmaa trikoloor ning prints Damrong pidi aru saama, et ta viibib Kambodža aladel. Sellel kohtumisel ega ka

¹⁴¹ Ibid, lk 142-143

¹⁴² Bowett, lk 200

¹⁴³ Temple of Preah Vihear, Separate Opinion of Wellington Koo, lk 87-88

hiljem ei esitanud ei prints, ega ka Tai võimud Kambodžale mingeid territoriaalseid nõudmisi.¹⁴⁴

Kohtunik Koo arvates selgitab Tai vaikimist tolleaegne koloniaalajastu, kus suur osa Kagu-Aasiast oli Prantsusmaa ja Ühendkuningriigi poolt okupeeritud. Prints Damrong'i templivisiidil saatnud tütar kirjeldas kohtumenetluse käigus, et tegemist oli ajaga, kus igasuguste territoriaalsete nõuete esitamist oleks nähtud kolonisaatorite poolt kui provokatsiooni, mis tõenäoliselt oleks võinud viia uute alade hõivamiseni. Sellega nõustub ka kohtunik Koo,¹⁴⁵ asudes seisukohale, et Tai vaikimist ei saa lugeda nõusolekuks või seisukohavõtuks estoppeli mõttes.¹⁴⁶ Kohtunik Koo, lisaks faktide konstateerimisele, vaatab neist ka pisut kaugemale ning analüüsib Tai käitumisele tõlgenduste andmisel võimalikke põhjuseid.

6) Preah Vihear järeldused

Kokkuvõtvalt selgub, et kuigi kohtul oli võimalus hinnata füüsilisi tõendeid, ajaloolist ja kultuuriloolist tausta, lähtuti otsuse langetamisel üsna kitsalt peamisest tõendist, milleks oli piirileppe järgselt loodud kaardid ning Tai käitumisest nende kaartide omaksvõtmisel. Kambodžale õiguse andnud kohtunikud sisuliselt leidsid, et Tai suutmatuse asjaoludele mittekohaselt reageerida tuleb lugeda piirilepingu juurde käivate kaartide aktsepteerimiseks ning Tai poolne templi alade hõivamine tuleb lugeda eelnevast seisukohast taganemiseks.

Kohus võttis omaks Kambodža poolt initsieeritud väga laia estoppeli tõlgenduse, mida kohtukoosseisu enamusest eriarvamusele jäänud kohtunikud teiste tõendite valguses kritiseerisid. Sir Fitzmaurice, Sir Spender ning kohtunik Quintana leidsid enda eriarvamustes, et Tai käitumine täidab vaikiva nõusoleku doktriini tingimused, kuid tõlgendasid seda rahvusvahelise estoppeli kontekstis erinevalt. Sir Fitzmaurice kasutas sisuliselt MacGibbon'i laia tõlgendust, mille kohaselt vastuolulisest käitumisest ning vaikimisest piisab, et riigi uute seisukohtade osas saaks estoppelit kohaldada. Sellist estoppeli tõlgendust toetab ka *common law* vaikimisest tulenev estoppel ning on mingil määral tõenäoline, et just siseriikliku estoppeli mõjutuste tõttu võibki rahvusvahelise estoppeli nõutav universaalsus ning teiste oluliste eelduste kontrollimine (selge ja ühemõtteline, vabatahtlik ning mittetingimuslik seisukohavõtt)

¹⁴⁴ Ibid lk 91

¹⁴⁵ Ibid lk 89

¹⁴⁶ Ibid lk 96

tähelepanuta jääda. Sir Spender ja kohtunik Quintana tegid samas autori arvates kaasuse asjaoludele kohaselt selgelt vahet vaikiva nõusoleku doktriinil ning estoppelil, leides, et teine ei ole esimese vahetu ja vältimatu tagajärg. Kohtunik Koo arvamus on autori hinnangul eriti väärtuslik, kuna läheb oma analüüsis teistest kohtunikest kaugemale, andes Tai käitumisele ka ühe võimaliku selgituse.

3.1.3. Nuclear Tests, 1974 (Austraalia, Uus-Meremaa v Prantsusmaa)

Austraalia ja Uus-Meremaa nõudsid läbi Rahvusvahelise Kohtu Prantsusmaa tuumakatsetuste lõpetamist Vaikse ookeani lõunapoolsetel aladel. Ajal, mil asi oli menetluses, tegi Prantsusmaa valitsus avalduse, et on viimaseid tuumakatsetusi Vaikse ookeani aladel lõpetamas ega ei planeeri uusi katsetusi teha. Kohus leidis, et küsimus on Prantsusmaa avalduse tõttu kohtupidamisest sõltumata lahenemas ning seetõttu lõpetati menetlus ilma asja sisuliselt arutamata ning sisulist otsust langetamata.¹⁴⁷

Kohus leidis siiski oma menetlust lõpetava otsuse argumentatsioonis, et sellised avaldused, nagu Prantsusmaa avalikkusele tegi, võivad rahvusvahelises õiguses endaga kaasa tuua teatud õiguslikud järeloomid. Kui riigi tehtud avaldusest võib välja lugeda kavatsust muuta see seisukoht õiguslikku jõudu omavaks, peab riik kohtu hinnangul oma edaspidises käitumises tehtud avalduse kohaselt käituma. Kohus märgib, et kui avalikkusele tehtud avaldus pole tehtud mingite konkreetsete mitmepoolsete läbirääkimiste käigus, ei nõua see ka ühegi teise poole vastavat reaktsiooni või aktsepteerimist, muutudes automaatselt avalduse teinud poole jaoks siduvaks.¹⁴⁸

Vastavalt Rahvusvahelise Kohtu eelnevale praktikale näiteks Preah Vihear'i kaasuses¹⁴⁹ ei ole selliste avalduste osas kehtestatud vorminõudeid, seega pole oluline, kas avaldus on tehtud kirjalikult või suuliselt, vaid oluline on konkreetne situatsioon, mille raames ning asjaolud, millele viidates on avaldus tehtud. Sellise avalduse kõige tähtsam eeldus on, et see näitaks avalduse teinud poole selget ning üheselt mõistetavat kavatsust.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Nuclear Tests (Australia v. France), Judgment, I.C.J. Reports 1974, p. 256-259, 272

¹⁴⁸ Ibid, lk 267

¹⁴⁹ Temple Preah Vihear, I.C.J. Reports 1961, lk. 31

¹⁵⁰ Nuclear Tests (Australia v. France), lk 268

Kohus kontrollib ka sellise avalduse ühemõttelisust ning autoriteetsust, nagu estoppeli eelduste puhul nõutud on, leides, et avaldus, mis on tehtud Prantsusmaa presidendi poolt rahvusvaheliste suhete kontekstis, olenemata selle avalduse vormist, on omistatav Prantsusmaale, kui riigile ning kuivõrd sellele järgnesid Prantsusmaa kaitseministri poolt pressikonverentsil tehtud samasisulised avaldused, siis vaadates presidendi avaldust koostoimes Prantsusmaa kaitseministri samasisulise avaldusega, ei saa olla kahtlust Prantsusmaa seisukoha ühemõttelisuses ning üldistes kavatsustes.¹⁵¹

Kohus küll taaskord ei maini estoppelit sõnaliselt, kuid annab siiski hinnangu Prantsusmaa käitumisele ehk tema ühepoolsele avalduse tegemisele, kui estoppeli kohaldamise eeldustele, leides, et Prantsusmaa avaldus on piisav, et olla õiguslikult siduv. Kuivõrd Prantsusmaa avaldus on sisu mõttes tulevikku suunatud lubaduse vormis, siis rahvusvahelise estoppeli teooria kontekstis on tegemist käitumisest tuleneva estoppeliga, mille siseriiklik analoog on lubadusest tulenev estoppel.¹⁵²

Estoppeli lai tõlgendus tuleneb sellest, et kohus estoppeli eeldusi kontrollides jätab täielikult kõrvale selle kas ja kui siis millist kahju Austraalia ja Uus-Meremaa Prantsusmaa seisukoha muutumisest ning tuumakatsetuste jätkamisest saada võiksid. Estoppeli sisustamisel lähtub kohus küll üldsõnaliselt, kuid siiski pigem hea usu ning *pacta sunt servanda* põhimõttest.¹⁵³

Austraalia, Uus-Meremaa v Prantsusmaa kaasus on autori arvates teiste käesolevas töös analüüsitud kaasustega võrreldes pisut erandlik ka selles mõttes, et tõenäoliselt oleks siin osapoolte poolt saadava kahju – milleks teoreetiliselt võiks olla Austraalia ja Uus-Meremaa teatavate regionaalsete huvide kahjustumine – estoppeli rangete eelduste kontekstis vajalikul määral tõendamine komplitseeritud.

¹⁵¹ Ibid, lk 268-269

¹⁵² Lähemalt sama töö 1.2. ja 2.1. peatükkides

¹⁵³ Nuclear Tests (Australia v. France), lk 268

3.1.4. Case concerning the Territorial Dispute 1993 (Liibüa v Tšaadi)

Liibüa ja Tšaadi vaheline piirivaidlus¹⁵⁴ puudutas kahe riigi piiril paiknevat Aouzou maa-ala, mida Tšaadi pidas enda omaks, kuid alal elasid ka Liibüa hõimud. Liibüa arvates pole kahe riigi vahel kunagi ametlikku piiri kokku lepitud ning Liibüa palub see vastavalt rahvusvahelisele õigusele määratleda, kuid Tšaadi arvates on piir varasemate lepingutega juba kokku lepitud. Tuginedes 1955. aasta leppele (*Treaty of Friendship and Good Neighbourliness*) ja *effectivités* printsiibile¹⁵⁵ palub Tšaadi kohtul täpne piir kindlaks teha.¹⁵⁶

Kohus teeb oma otsuse Tšaadi kasuks, leides, et 1955. aasta lepinguga määratud piir on jätkuvalt kehtiv ning Aouzou maa-ala kuulub Tšaadile. Kuigi poolte vahel sõlmitud leping sisaldas ka lõppemise klausleid, olles oma loomult määratud kehtivustähtajaga, ei kehti see kohtu hinnangul lepinguga määratud riigipiirile. Kohtu hinnangul on poolte vahel kokkulepitud piir kinnitatud fakt, millel on lepingust sõltumata oma õiguslik tähendus, ning see piir on lepingust olenemata muutund püsivaks.¹⁵⁷

Käesoleva töö seisukohalt on oluline kohtunik Bola Ajibola eriarvamus, mis põhjendab ulatuslikult selliste järeldusteni jõudmist, nagu kohus oma otsuses tegi. Samuti näitab see, kuidas kohtunik estoppel doktriini tõlgendab. Nimelt viitab kohtunik Ajibola estoppelile, kui rahvusvahelise õiguse veel arenevale printsiibile, mille klassifikatsioon ei ole üheselt selge: tema arvates võib olla tegemist nii rahvusvahelise tavaõiguse kujuneva osaga kui ka hoopis rahvusvahelise õiguse üldprintsiibiga.¹⁵⁸ Kohtunik Ajibola võtab tsiteerida MacGibbonit ja teisi, kes peavad estoppeliks vaikivat nõustumist (*acquiescence*) ning nendib, et estoppel seisneb usaldusvääruses, heas usus, lõplikkuses, stabiilsuses ja järjepidevuses põhimõtetes. Kohtunik Ajibola tsiteerib ka varasemaid Rahvusvahelise Kohtu lahendeid, tuues ühe näitena välja Preah Vihear'i kaasuse, mida peab käesoleva kaasusega sarnaseks ning leiab, et olulisem, kui kõik muu, on ka käesolevas asjas Liibüa suutmatuse või tahtmatuse reageerida ning Tšaadile piirivaidluse osas vastuväiteid esitada (*qui tacet consentire videtur si loqui debuisset ac*

¹⁵⁴ Territorial Dispute (Libyan Arab Jamahiriya/Chad), Judgment, 1. C. J. Reports 1994, lk. 6 jj.

¹⁵⁵ Rahvusvahelises õiguses käibiv printsiip, tõlkes ka kui võrdvääruse printsiip, millest tulenevalt on riigil nõudeõigus temale (nt lepinguga) määratud aladele. Allikas: Oxford Reference, arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803095743464>

¹⁵⁶ Territorial Dispute Judgment, 1. C. J. Reports 1994, lk 15

¹⁵⁷ Ibid, lk 37

¹⁵⁸ Territorial Dispute, Separate opinion of Judge Ajibola, lk 77

*potuisset*¹⁵⁹ printsiip).¹⁶⁰ Eelpool nähtuvat on kohus taaskord tõlgendanud estoppeli doktriini laiendavalt, nii nagu on pakkunud välja MacGibbon, Schwazenberger ja teised.¹⁶¹

Viidatud eriarvamus on oluline, sest sellest nähtub, et ka 1993. aastal pole Rahvusvahelise Kohtu kohtunike seas selget arusaama sellest, kas estoppeli puhul on tegemist õiguse üldprintsiibiga, doktriiniga, reeglite kogumikuga, kombinatsiooniga eelnevast või on see muul moel osa rahvusvahelisest tavaõigusest.

3.2. Estoppeli kitsas tõlgendus

Rahvusvahelise estoppeli kitsam tõlgendus sarnaneb mõneti rohkem siseriiklikule, sest see eeldab, et estoppeli kohaldamiseks on täidetud kindlad tingimused: väljendatav seisukoht peab olema selge ja ühemõtteline, vabatahtlikult ning mittetingimuslikult väljendatud ning sellele heas usus tuginemine peab tuginevale poolele teise poole käitumisest tingituna tooma kahju. Samas on need tingimused siiski tunduvalt üldisemad, kui siseriiklik reeglite põhine estoppel, kus erinevat laadi käitumisele kohandub erinevate reeglitega, teistest tõlgendustest üldiselt mittesõltuv estoppel.¹⁶² Lisaks eristab estoppeli kitsas tõlgendus selgemalt teisi rahvusvahelises õiguses estoppelile sarnanevaid põhimõtteid, nagu näiteks vaikiva nõusoleku ning võrdsuse doktriin.

Kitsama tõlgenduse õigusteoreetilised seisukohad tulevad autori hinnangul kõige paremini välja Bowett'i kirjapandust, kus ta muuhulgas leiab, et juhul, kui mõni estoppeli eeldustest täidetud ei ole, ei kaota teised täidetud eeldused oma väärtust tõendina ning võivad asja otsustamisel teisi tõendeid ükshaaval välistada. Estoppeli eesmärk on kogu väide vaidlusest kõrvaldada, kuid seda ainult juhul, kui estoppeli kohustuslikud eeldused on täidetud.¹⁶³

¹⁵⁹ see, kes vaikib, on asjaga nõus juhul, kui ta peab ning saab rääkida

¹⁶⁰ Territorial Dispute, lk 82

¹⁶¹ vaata tõlgenduste kohta lähemalt käesoleva töö 2.1. peatükist

¹⁶² lähemalt käesoleva töö 1.2. peatükis

¹⁶³ Bowett, lk 195, 201

3.2.1. Tinoco Claims Arbitration, 1923 (Suurbritannia v Costa Rica)

1917. aasta riigipöördega võtsid Costa Ricas võimu üle vennad Tinoco'd.¹⁶⁴ Ajal, mil Tinoco diktatuur oli võimul, sõlmisid Suurbritannia ettevõtted Costa Ricaga kontsessioonilepingu maavarade uurimiseks ja kaevandamiseks. 1919. aastal Tinoco diktatuur lõppes ning taastati eelmine põhiseadus. 1922. aastal võeti vastu seadus, millega tühistati kõik lepingud, mis Tinoco diktatuuri ajal sõlmiti. Kaasuse¹⁶⁵ seisukohalt on oluline märkida, et Suurbritannia ei olnud Tinoco valitsust ametlikult tunnistanud. Suurbritannia soovib oma taotlusega Tinoco diktatuuri ajal sõlmitud lepingute alusel saada hüvitist tehtud investeeringute eest ning kontsessioonilepingu tunnistamist uue valitsuse poolt.¹⁶⁶

Kaasus vaadati läbi arbitraažimenetluses. Suurbritannia argumenteerib, et Costa Rica peab 1917-1919 sõlmitud lepingutest kinni pidama, kuna Tinoco valitus oli faktiliselt ning õiguslikult ainus sel ajal võimul olev valitsus, mistõttu Suurbritannia leiab, et õigustatud ootuse põhimõtte kohaselt on lepingute tühistamine õigusvastane. Costa Rica uus valitsus aga eitab igasugust vastutust kohustuste ees, mille võttis Tinoco diktatuur ning leiab, et seadus, millega need kohustused tühistati, on õiguspärane, sest valitsus ei olnud rahvusvahelise õiguse mõistes legitiimne, lepingud olid vastuolude tõttu Costa Rica konstitutsiooniga õigustühised ning mis kõige tähtsam: kuna Suurbritannia ei tunnustanud Tinoco valitsust ametliku Costa Rica valitsusena, siis rakendub tema nõuetele estoppel (kasutatakse terminit „*stopped*“).¹⁶⁷

Arbiiter William H. Taft andis õiguse küll Costale, kuid seda asja sisulistel põhjustel, estoppelit Suurbritannia seisukohtadele mitte kohaldades. Taft argumenteeris estoppelit puudutavas osas, et pole oluline, kas Suurbritannia on Costa Rica valitsust poliitilises mõttes tunnistanud või mitte. Sellest olenemata pidi Suurbritannia siiski *de facto* ametis oleva valitsusega kokkuleppeid sõlmides nendele tugineda saama. Taft leiab, et poliitiline mittetunnustamine on tõepoolest Suurbritannia poliitilisi seisukohti tõendav asjaolu, kuid see ei takista Suurbritannial rahvusvahelise õiguse alusel oma nõuet esitada. Taft analüüsib

¹⁶⁴ Franklin D. Parker, Thomas L. Karnes and Others. Costa Rica, Encyclopædia Britannica, Encyclopædia Britannica, inc 2019

¹⁶⁵ Anguilar-Armory and Royal Bank of Canada Claims (Great Britain v Costa Rica) (1923) 1 RIAA 369. Arbitration between Great Britain and Costa Rica (1924) 18 AJIL147.

¹⁶⁶ Ibid, lk 376

¹⁶⁷ Ibid, lk 377

estoppeli kõiki praktikas tuntud eeldusi¹⁶⁸ ja nende täitmist, ning leiab, et Suurbritannia seisukoht (selge ja ühemõtteline seisukohaavaldus) eelmise valitsuse poliitilise mittetunnustamise osas ei ole uue valitsuse käitumist (sellele seisukohale tuginemine) mingilgi moel mõjutanud. Samuti ei ole Suurbritannia poolt Tinoco valitsuse mittetunnustamine ning nõude esitamine kuidagi halvendanud uue valitsuse õiguslikku positsiooni ning saab leida, et isegi vastupidiselt võis Suurbritannia poolne Tinoco *de facto* võimul olnud valitsuse mittetunnustamine kiirendada vana valitsuse lahkumist ning uue võimule pääsemist.¹⁶⁹

Käesoleva töö autor nõustub siinkohal Taft'i seisukohtadega: seda, millele Costa Rica apelleerib, ei saa vaadelda samas asjas seisukoha muutmise või uue seisukoha võtmisena. Riigi poliitiline mittetunnustamine kuid *de facto* ametis oleva ainsa valitsusega lepingute sõlmimine ning enda võimu all olevate juriidiliste isikute kaitse ei ole vastandlikud ühe seisukoha erinevad positsioonid, vaid on seisukohad erinevates küsimustes. Estoppeli eelduste kontrollimisel lähtub Taft selgelt muuhulgas ka Bowett'i poolt sõnastatud tingimustest ehk estoppeli kitsast tõlgendusest.

Kõnealune arbitraažilahend on hea näide olukorrast, kus vaidluse üks pool püüab teise poole erinevat liiki seisukohti mingi ühise tunnuse alusel (valitsuse poliitiline tunnustamine, seisukoht õiguslikes suhetes) kokku koondada ning ühe seisukoha erinevate või vastandlike väljendustena näidata. Estoppeli laia tõlgenduse korral oleks ilmselt võimalik argumenteerida, et poliitiline mittetunnustamine koostoimes teiste võimalike avaldustega on piisav vajalik tõend, mis nõutud määral mahub seisukoha muutmise nõude alla.

3.2.2. Barcelona Traction, Light and Power Co. Ltd, 1970 (Belgia v Hispaania)

Barcelona Traction oli Belgia kodanike omanduses olev, kuid Kanadas registreeritud valdusettevõtte, mille eesmärgiks oli läbi oma tütarfirmade Hispaanias energia tootmise ja ülekandesüsteemide rajamine. Ettevõtte sattus Hispaania kodusõja ajal raskustesse, kuna ei suutnud Hispaania valitsuse korralduste tõttu täita oma välisvaluutas väljastatud võlakirjade pealt makstavaid intressikohustusi. Võlakirjade Hispaania kodanikest omanikud esitasid seepeale Hispaania siseriiklikule kohtule pankrotimenetluse algatamise avalduse, mida kohus

¹⁶⁸ Taft kasutab samasugust estoppeli tõlgendust, nagu Bowett lk 188 jj

¹⁶⁹ *Anguilar-Armory and Royal Bank of Canada Claims (Great Britain v Costa Rica)*, lk 382

ka menetles. Pankrotihaldur vahetas seepeale välja Barcelona Traction'i tütarfirmade juhatused, saades kontrolli firmade üle. Järgnes osakute tühistamine ja uute osakute väljaandmine ning lõpuks firma edasimüümine.¹⁷⁰ Pärast aastaid kestnud, kuid edu mitte saavutanud diplomaatilisi kõnelusi esitas Belgia 1958. aastal kaebuse Rahvusvahelisse Kohtusse. Belgia võttis 1961. aasta aprillis oma kaebuse tagasi, lootes jõuda läbirääkimiste teel kohtuvälisele kokkuleppele, kuid läbirääkimiste luhtumise järel esitas 1962. aasta juunis uue kaebuse, nõudes oma kodanikest osanikele kahju hüvitamist.¹⁷¹

Belgia kaebusele esitas Hispaania neli vastuväidet:

- 1) kuna Belgia võttis esimese kaebuse tagasi ja teine on samasisuline, ei tohiks seda menetlusse võtta (estoppel)
- 2) vastuväide rahvusvahelise kohtu jurisdiktsiooni osas
- 3) Belgia *ius standi*¹⁷² puudumine
- 4) Siseriiklikud õiguskaitsevahendid polnud ammendunud

1964. aasta vaheotsusega¹⁷³ lükkas Rahvusvaheline Kohus esimesed kaks vastuväidet tagasi ning arutas kolmandat ja neljandat sisuliselt, otsustades 1970. aastal et Belgial tõepoolest puudub vajalik õiguslik positsioon, et Hispaanialt kahjude hüvitamist nõuda (*ius standi*).¹⁷⁴ Selles kohtuasjas on käesoleva töö seisukohalt oluline aga hoopis 1964. aasta vaheotsus, millega kohus leidis, et Belgia suhtes estoppeli kohaldamiseks puudub alus.

Hispaania väitis kohtule, nagu kahjustaks Belgia kaebuse 1961. aastal tagasi võtmine ja uue samasisulise kaebuse esitamine Hispaania huve ning et kui Hispaania oleks teadnud Belgia kavatsusest kaebus uuesti esitada, poleks Hispaania 1961. aasta tagasivõtmisega nõustunud. Hispaania arvates peaks Belgia oma muutliku käitumisega olema kaebeõiguse minetanud (estoppel).¹⁷⁵

¹⁷⁰ Barcelona Traction, Light and Power Company Limited (New Application: 1962), Belgium v Spain, Judgment, Second Phase, ICJ, 1970, lk 8-10

¹⁷¹ Ibid, lk 6-7

¹⁷² õigus tegutseda, et algatada menetlust

¹⁷³ Barcelona Traction, Light and Power Company Limited, 1964. aasta vaheotsus

¹⁷⁴ Belgium v Spain, 1970, lk 51

¹⁷⁵ Belgium v Spain, 1964, lk 24

Kohus leidis, et pole selge, kas kaebus võeti tagasi riigi või riigi esindatavate ettepanekul, seetõttu ei saa sellist käitumist ja kavatsust kellelegi konkreetselt omistada. Lisaks arwab kohus, et Hispaania väide Belgia poolse eksitamise kavatsusest on põhjendamatu, kuna pooled pidid mõlemad mõistma, millised tagajärjed võivad menetluse lõpetamisel järgneda. Kohus nõustub, et Hispaania on taaskord menetlust jätkates kehvemas positsioonis, kui ta oleks olnud siis, kui Belgia poleks uut avaldust esitanud, kuid leiab, et Hispaanial on selles sama suur roll ning võrrelda tuleks Hispaania olukorda sellega, milline see oleks, kui pooled poleks läbirääkimiste tõttu menetlust katkestanud.

Kohtu hinnangul oli läbirääkimiste alustamine mõlema poole huvides, kuna oleks võimaldanud vaidlusaluse küsimuse kummalegi poolele sobival moel lõplikult lahendada, kuid samas oli see mõlemale poolele riskivaba, kuna läbirääkimiste luhtumise korral oli jätkuvalt võimalus kohtumenetlusega jätkata. Seetõttu kohus leiab, et kumbki pool ei ole kehvemas positsioonis ning vastaspool ei ole saanud mingisugust eelist.¹⁷⁶

Kohtu seisukohtadest tuleneb, et estoppeli kohaldamiseks ei piisa vaid sellest, et nenditakse, nagu oleks ühe isiku positsioon teise isiku käitumisele tuginedes erinev sellest, milline see oleks olnud, vaid oluline on ka esimese poole parem (kasu) või teise poole halvem positsioon (kahju) sellisele käitumisele tuginemisest.¹⁷⁷ Käesoleval juhul säilitasid mõlemad oma positsiooni ning kummagi poole käitumine oli vastavuses nende endi eeldatavate huvidega ning seetõttu estoppeli kohaldamise oluline eeldus ei ole täidetud.

3.2.3. The North Sea Continental Shelf cases, 1969 (Saksamaa v Taani; Saksamaa v Holland)¹⁷⁸

Kõnealune kohtuasi puudutas Saksamaa ja Taani ning Saksamaa ja Hollandi mandrilavade piiritlemist Põhjameres. Saksamaa oli 1964. ja 1965. aastal mõlema riigiga mandrilavade piiritlemist puudutavad lepingud juba teatud ulatuses (25-30 meremiili ulatuses rannikust) sõlminud, kuid pooled ei suutnud kokku leppida piiride seadmise põhimõtetes kaugemal avamerel. Poolte vahel seni sõlmitud lepingud arvestasid võrdväärse kauguse põhimõttega

¹⁷⁶ Ibid, lk 24-25

¹⁷⁷ Ibid.

¹⁷⁸ North Sea Continental Shelf (Federal Republic of Germany/Netherlands), 1969 I.C.J.

(*equidistance principle*)¹⁷⁹ ning Taani ja Holland soovisid samale põhimõttele tugineda ka ülejäänud mandrilava piiride kokkuleppimises. Holland ja Taani avaldasid, et nende arvates peaks rakenduma 1958. aasta Genfi mandrilavade konventsiooni artikli 6 põhimõte,¹⁸⁰ mis arvestaks võrdse kauguse põhimõtet.¹⁸¹ Saksamaa arvates oleks võrdse kauguse põhimõtte kasutamine tema suhtes ebaõiglane, kuna tulenevalt Saksamaa rannajoone eripäradest (Saksamaa piir Hollandi ja Taani riigipiiridelt kulgedes moodustab sisemaa suunas kaare) oleks Saksamaa mandrilava võrreldes rannajoone pikkusega ebaoproportsionaalselt väike. Rahvusvaheline kohus liitis mõlemad asjad tulenevalt nende sisu kattuvusest.¹⁸² Selles asjas palusid pooled kohtul mitte määrata mandrilava piire *ex aequo et bono*, vaid anda hinnang, millisest põhimõttest peaks piiride kehtestamisel lähtuma.¹⁸³ Käesoleva töö seisukohalt on oluline küsimus, kas Genfi 1958. aasta mandrilavade konventsiooni artikkel 6 on Saksamaa jaoks siduv või mitte.

Genfi 1958. aasta mandrilavade konventsiooni artikkel 6 sätestab, et kui pooled pole kokku leppinud mandrilava piirjoone määramise meetodis ning kui ei esine erilisi asjaolusid, tuleb piiri määramisel kasutada võrdse kauguse põhimõtet. Oluline on, et Taani ja Holland olid vaidlusaluse konventsiooni allkirjastanud ning ratifitseerinud, kuid Saksamaa oli allkirjastanud, ning ei olnud veel ratifitseerinud. Kaasuse seisukohalt on oluline vahet teha allkirjastamisel ning ratifitseerimisel, sest rahvusvahelise õiguse põhimõtete kohaselt ning Rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsiooni¹⁸⁴ artikli 10 ja 14 alusel ratifitseerimisele kuuluv allkiri lepingul kinnitab vaid teksti autentsust, kuid leping ei ole poole jaoks õiguslikult siduv enne, kui see saab ratifitseeritud.

Kuivõrd Saksamaa polnud lepingut ratifitseerinud, siis Holland ja Taani küll nõustusid, et Saksamaa ei ole seetõttu Genfi konventsiooni osapool, kuid nende arvates on konventsioon Saksamaa jaoks siiski siduv, kuna Saksamaa käitumine ja avalikud avaldused viitavad, et

¹⁷⁹ Võrdse kauguse põhimõte on rahvusvahelises õiguses merealade vaidlustes õiguslik printsiip, kus piir peaks jooksuma naaberriikide kallastest võrdsel kaugusel.

¹⁸⁰ International Law Commission, Convention on the Continental Shelf, 29 April 1958, United Nations

¹⁸¹ North Sea Continental Shelf, Judgment, I.C.J. Reports 1969, lk 10-11

¹⁸² Ibid, lk 13

¹⁸³ Ibid, lk 10

¹⁸⁴ Vienna Convention on the Law of Treaties, Done at Vienna on 23 May 1969. Entered into force on 27 January 1980. United Nations, Treaty Series, vol. 1155, p. 331

Saksamaa on mõistnud konventsioonist tulenevaid kohustusi ning seetõttu ei saa Saksamaa enam vastupidist väita (estoppel).¹⁸⁵

Kohus leiab, et on keeruline asuda seisukohale, nagu oleks Sakamaa konventsiooniga liitunud mõnel muul moel, kui seda ratifitseerides, leides piiravamalt, et sellise järelduse tegemiseks oleks Saksamaa käitumine pidanud olema väga järjekindel ja ühemõtteline. Samuti teeb kohus võrdluse, et kui riik muul juhul nõuaks mingit hüve või õigust, mis oleks talle konventsiooni alusel tagatud, siis nõutaks sellelt riigilt esmalt konventsiooni ratifitseerimist, mis peaks analoogia korras samamoodi kehtima ka kohustustele. Samuti leiab kohus, et on keeruline tugineda Saksamaa ebajärjekindlale käitumisele, mis seisneks konventsiooni allkirjastamises kuid mitte ratifitseerimises, eesmärgiga vältida konventsiooniga kaasnevate kohustuste teket (muu hulgas artikkel 6), kuna sama konventsiooni artikkel 12 lubaks ratifitseerival vetostada konventsiooni artikleid, mistõttu võiks Saksamaa konventsiooni ratifitseerida ka ilma artikliga 6 nõustumata.¹⁸⁶

Kohtu arvates võiks estoppel Saksamaa seisukohtadele kohalduda vaid siis, kui Saksamaa varasem käitumine ja avaldused oleksid viidanud Genfi mandrilavade konventsiooni artiklist 6 tulenevate kohustustega arvestamist, Taani ja Holland oleksid sellest oma käitumises spetsiaalselt lähtunud ning kui Saksamaa oleks oma käitumist seejärel muutnud. Hollandi ja Saksamaa vaheliste lepingukõneluste ajal 1964. koostatud protokollist selgub, et Saksamaa väljendas selgelt oma tahet leida mandrilavade piiride määramisel õiglane lahendus ning mitte lähtuda võrdse kauguse põhimõttest.¹⁸⁷ Sellest tulenevalt leidis kohus, et mitte ükski estoppeli tingimus ei ole täidetud ning konventsiooni ega selle artiklit 6 estoppeli tõttu Saksamaa osas siduvaks lugeda ei saa.

Kohtunik Padilla Nervo leiab oma eriarvamuses, et estoppeli tingimused ei ole täidetud, kuna pole tõestatud, et Taani ja Hollandi õiguslik positsioon Saksamaa poolt konventsiooni ratifitseerimata jätmise tõttu oleks muutnud või isegi halvenenud.¹⁸⁸ Kohtunik Fouad Ammoun võrdleb estoppelit siseriiklikus õiguses tuntud samasisuliste põhimõtetega ning märgib, et kõigi selliste põhimõtete eelduseks on tahteavalduse selge ja ühemõtteline väljendamine ning et

¹⁸⁵ North Sea Continental Shelf, Judgment, I.C.J. Reports 1969, lk 25

¹⁸⁶ Ibid, lk 26

¹⁸⁷ Ibid, lk 27

¹⁸⁸ North Sea Continental Shelf, Judgment, Separate Opinion of Judge Padilla Nervo, lk 96

Saksamaa ongi just vastupidiselt Taani ja Hollandi väidetele enda tahet läbirääkimiste käigus selgelt väljendanud, asudes seisukohale, et ei aktsepteeri võrdse kauguse põhimõtet.¹⁸⁹

Estoppel kitsale tõlgendusele viitab selgelt kohtuniku analüüs, milles kontrollitakse võimalikke muutusi poolte õiguslikes positsioonides, viitega Saksamaa seisukoha muutusele, kui estopeli olulise eelduse täitmist. Samuti on lahend oluline, sest kohus võtab selles seisukoha allkirjastatud, kuid mitte ratifitseeritud lepingute osas, leides, et lepingu allkirjastamine kuid mitte ratifitseerimine ei tähenda selget avaldust või seisukohavõttu estopeli kohustuslike eelduste mõttes.

3.2.4. Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area, 1984 (Kanada v Ameerika Ühendriigid)

Sarnaselt Saksamaa, Taani ja Hollandi mandrilava kohtuasjale soovisid mandrilava ja kalapüügitsoonide jagamisel Rahvusvahelise Kohtu abi ka Kanada ja Ameerika Ühendriigid. Selle otsusega¹⁹⁰ määrati kindlaks kummalegi riigile kuuluv mandrilava ning majandusvöönd *Maine*’i ja *Georges Bank*’i piirkonnas.¹⁹¹ Sarnaselt *The North Sea Continental Shelf cases* asjaoludele oli ka selles asjas poolte vahel vaidlus väljakujunenud piirjoone kehtivuse ja üksteise käitumisele tuginemise osas, mis muudab vaidluse käesoleva töö kontekstis asjakohaseks.

Mandrilava piiride küsimus tõusetus 1960. aastatel, kui mõlemad pooled hakkasid rohkem huvi tundma *Maine*’i lahe maavarade kohta. Ameerika oli Genfi mandrilavade konventsiooni osapool alates selle jõustumisest 1964. aastal ning Kanada ratifitseeris selle alles 1970. aastal. Samas ei takistanud see kumbagi poolt konventsiooni artiklist 6 lähtumast ning Kanada, olgugi et polnud konventsiooni ratifitseerinud, lähtuski merealade kasutamisel artiklis 6 kirjeldatud võrdse kauguse põhimõttest. Kanada arvates lähtus ka Ameerika ning selle ametiasutused võrdse kauguse põhimõtte järgi kulgevast kokkuleppelisest joonest. USA aga eitab mistahes ametlike joonte olemasolu. 1969. aasta novembris edastas Ameerika Kanadale diplomaatilise noodi moratooriumi seadmiseks *Maine*’i lahes olevatel aladel uuringute tegemiseks ning

¹⁸⁹ North Sea Continental Shelf, Judgment, Separate Opinion of Judge Fouad Ammoun, lk 122

¹⁹⁰ Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area, Judgment, 1. C.J. Reports 1984, lk 246

¹⁹¹ Ibid, lk 345

looduslike ressursside kasutamiseks seni, kuni riikidevahelise mandrilava piiri kulgemises on kokku lepitud.¹⁹²

Kanada esitab enda piiriverisooni kaitseks kolm väidet:¹⁹³

- 1) eksisteeris Ameerika teadmine ning Ameerika poolne vaikiv nõusolek mediaanjoone kasutamise osas ning seetõttu rakendub Ameerika muudele väidetele estoppel
- 2) piir tekkis *modus vivendi*¹⁹⁴ teel
- 3) tegemist on (veel mitte ametliku) piiriga, mis oleks olnud mõlema poole seisukohalt õigeline ja soositud

Kohus juhib tähelepanu, et Kanada kasutab oma avaldustes mõisteid vaikiv nõusolek (*acquiescence*) ning estoppel samas kontekstis neid üksteisest eristamata ning et mõlemad pooled pakuvad välja omapoolse tõlgenduse estoppeli doktriinile. Kohus nõustub, et mõlemad õiguslikud ideed põhinevad heal usul ning võrdsuse põhimõttel, kuid kannavad endas siiski erinevat õiguslikku eesmärki ja mõtet.¹⁹⁵ Nende kahe printsiibi eristamine on ka Bowett'i seisukoht ning õiguses levinud rahvusvahelise estoppeli teooria kohaselt estoppeli kitsas tõlgendamine.¹⁹⁶

Esimese sisulise argumendina väidab Kanada, et on vaidlusaluse piirkonna merepõhja uurimiseks alates 1964. aastast andnud välja lube ning avaldanud info lubade kohta. Ameerika leiab aga, et lubade andmine on riigi administratiivne siseasi, millest teadmise kohustust Ameerikal ei teki.¹⁹⁷ Teine argument põhineb Ameerika ja Kanada ametiasutuste vahelise korrespondentsi vahetamisel aasta hiljem, mille käigus Kanada edastas informatsiooni oma tegevuste kohta vaidlusalusel alal ning Ameerika pidi sellest mõistma, et Kanada lähtub mandrilava piiri määramisel Genfi konventsiooni 6. artiklist. Ameerika maade ja maavarade haldamisega tegelev ametiasutus, kellega Kanada antud teemal korrespondentsi vahetab, piiri

¹⁹² Ibid, lk 280

¹⁹³ Ibid, lk 304

¹⁹⁴ Ladina maksim, tõlkes 'elamise viis' ehk sisuliselt poolte vaheline nõusolek, eriarvamuste aktsepteerimine. Allikas: Wojciech Burek, *Modus Vivendi*. Aprill, 2011. Max Planck Encyclopedia of Public International Law [MPEPIL]

¹⁹⁵ *Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area*, lk 305

¹⁹⁶ Bowett, lk 202

¹⁹⁷ *Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area*, lk 305

tunnistamise osas mingeid samme ei astu. Kohtumenetluses õigustab Ameerika oma käitumist sellega, et kõnealusel ametiasutusel on kõigest mõningad madala tasemega administratiivsed volitused ning selle pädevuses ei ole läbirääkimiste pidamine ega riigi poliitiliste seisukohtade esitamine.¹⁹⁸

Kohutu hinnangul võib tõepoolest leida viiteid sellest, et Ameerika seisukohad oma Kanada merepiiri suhtes võivad olla olnud ebakindlad ja ebajärjepidevad. Samas ei kinnita Kanada poolt esitatud faktid kohtu hinnangul seda, et Ameerika oleks ühelgi hetkel tunnustanud võrdse kauguse põhimõttel rakendatavat mediaanjoont kui lõpliku ning mõlema poole poolt aktsepteeritava piirjoonena. Kohus nõustub Ameerika seisukohtadega, et riigi ühe administratiivameti ametniku poolne mereuuringute tehnilisi detaile puudutav kirjavahetus ei saa omada sellist autoriteeti, millega võiks kokku leppida ning avaldada riikide valitsuste välispoliitilisi seisukohti. Kohtu hinnangul pole Ameerika käitumine – lühiajaline vaikimine ning näiva ükskõiksuse ülesnäitamine – estoppeli doktriini kontekstis piisavalt konkreetne ning oleks seetõttu liiga üldine ning doktriini piiridest väljaulatuv. Ka diplomaatilisi kanaleid pidi peetud kirjavahetuse viibimine Ameerika poolelt pole piisav argument tõendamaks Ameerika nõustumist Kanada avaldustega.¹⁹⁹

Oma väidetele kaalu andmiseks viitab Kanada varasematele Rahvusvahelise Kohtu lahenditele, seahulgas käesolevas töös analüüsitud *Preah Vihear* 1962. aasta lahendile, Põhjamere mandrilava ja *Barcelona Traction* kaasustele. Kohus analüüsib neid võrreldes käesoleva vaidluse asjaoludega ning leiab, et viidatud lahendid erinevad käesolevast vaidlusest arvestataval määral. Sellest tulenevalt ei aita need asja lahendamisele kaasa, sest ei ole võimalik tuvastada, et Ameerika oleks merepiiri osas võtnud selge, ühemõttelise ning järjekindla seisukoha ning sellest lähtuvalt oleks võimalik analoogiat kasutada. Samuti on vaidlusalune aeg, millal Kanada ja Ameerika Ühendriigid vaidlusalustel aladel oma tegevusi läbi viisid, liiga lühike ning puuduvad muud tõsiseltvõetavad argumendid, et võiks tekkida alus *modus vivendi* tekkeks.²⁰⁰

Kohtu põhjendused on veenvad ning viitavad selgelt estoppeli tekkimise eeldustele, veelgi täpsemalt neid eeldusi kitsendavalt, see tähendab milline riigi käitumine ei ole piisav, et sellele

¹⁹⁸ Ibid, lk 306

¹⁹⁹ Ibid, lk 307-308

²⁰⁰ Ibid, lk 310-311

omistada ja sellest mõista riigi ühemõttelist seisukohta estoppeli eeldustele kohaldatavate nõuete kontekstis. Eelpoolt tulenevast selgub, et kindla seisukoha mitteomamine ning ebakindlus selle teisele poolele ühemõtteliselt teatavaks tegemises estoppeli vajalikke tingimusi ei täida.

Kohtu argumentatsioonist nähtub, et arvesse võetakse ka *North Sea Continental Shelf* lahendis väljatoodud seisukohti, kus sõnastati selgelt estoppeli kitsas tõlgenduses ja vaikiva nõustumise doktriini oluline erinevus: estoppel vajab lisaks nõustumisele või selge seisukoha võtmisele ka kahjustamise elementi. Seda käeolevast kaasusest ei nähtu, samuti puudub Ameerika Ühendriikide käitumises selge seisukoha väljendus. Selles tulenevalt estoppel käesolevas asjas kohaldamisele ei kuulu.

3.2.5. Case concerning the Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria, 2002 (Kamerun v Nigeeria)

Kõnealusel piirivaidluses²⁰¹ pöördus Kamerun Rahvusvahelise Kohtu poole palvega otsustada Tšaadi järve ja Bakassi poolsaare kuuluvus ning maismaa ja merepiiri kulgemine Kameruni ja Nigeeria vahel.²⁰² Kohtumenetluse ajal tekkis vaidlusalusel alal poolte vahelisi relvastatud konflikte, mistõttu Kamerun palus kohtul otsustada ka vajalike meetmete kohaldamist kohtu statuudi artikli 41 järgi.²⁰³

Nigeeria esitas kohtule kaheksa vastuväidet, milles üks on seotud estoppeliga ning seetõttu asjakohane käesoleva töö kontekstis. Nimelt väidab Nigeeria, et nad olid tolleks hetkeks Kameruniga juba 24 aastat piiriläbirääkimisi pidanud ning selle raames ka kokku leppinud, et erimeelsused peavad saama lahendatud kahepoolsete läbirääkimiste teel. Alternatiivselt leiab Nigeeria, et Kamerun on oma käitumisega (läbirääkimistel osalemine) sellise kohustuse võtnud ning mõlemat alternatiivi toetab hea usu ning lepingu täitmise kohustuse põhimõtted. Nigeeria

²⁰¹ Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria, (Cameroon v. Nigeria: Equatorial Guinea intervening), Judgment, 1. C. J. Reports 2002, p. 303

²⁰² Cameroon v. Nigeria, Preliminary Judgment 1998, lk 279

²⁰³ Ibid, lk 280

arvates puudub Kamerunil seetõttu õigus oma seisukohta muuta ning Rahvusvahelise Kohtu poole pöörduda – sellist käitumist peaks takistama estoppeli doktriin.²⁰⁴

Kamerun väidab, et kõik piiri küsimustega tegelevad komiteed on olnud ellu kutsutud ajutiselt ning poolte vahel pole olnud ei otsest ega ka kaudset kokkulepet, mis kohustaks riike vaidlused lahendama vaid kahepoolsetes komisjonides. Sellest tulenevalt asub Kamerun seisukohale, et kuna puudub mistahes vastavasisuline leping või kokkulepe, on Nigeeria tuginemine heale usule ja lepingute täitmise kohustuslikkusele alusetu.²⁰⁵

Kohus võtab analüüsida poolte vahelist käitumist, deklaratsioone ja võimalikke lepinguid ning tuvastab, et pooled olid läbirääkimistes aastatel 1965-1975, läbirääkimised peatusid seejärel 16 aastaks ning jätkusid augustis 1991. Läbirääkimisi peeti erinevatel võimutasanditel alates läbirääkimiste tarbeks moodustatud komitee juristidest kuni ministrite ja teiste valitsusametnikeni välja, mistõttu puudus läbirääkimistes järjepidevus ning kindel struktuur. Järjepidevuse puudumine, läbirääkimiste katkemine ning selge formaadi puudumine kogumis ei anna kinnitust Nigeeria poolt väidetud kahepoolse kokkuleppe olemasolule.²⁰⁶

Kohus leiab, et üheski rahvusvahelise õiguse allikas ei ole reeglilt, mis sätestaks, et enne kohtusse pöördumist peab diplomaatiliste läbirääkimiste võimalus ammendunud olema. Samuti ei ole see sätestatud ka kohtu statuudi artiklis 36, mis määrab Rahvusvahelise Kohtu jurisdiktsiooni piirid. Ainus selline kohtusse pöördumist keelav tingimus võiks kohtu hinnangul tuleneda mõnest lepingusse kirjutatud kompromissi sättest, milles pooled aga kokku leppinud ei ole.²⁰⁷

Kokkuvõtvalt leiab kohus, et estoppeli tingimused pole täidetud. Kohtu hinnangul pole kumbki pool diplomaatilistele läbirääkimistele omistanud lõplikku tähendust ning ei nähtu, et Nigeeria oleks oma käitumises lähtunud Kameruni käitumisest või muud moodi tema seisukohtadele tuginenud. Niisamuti ei kahjusta kohtumenetlusega jätkamine Nigeeria huve võrreldes olukorraga, kus läbirääkimised olid ummikseisu jõudnud.²⁰⁸

²⁰⁴ Ibid, lk 300

²⁰⁵ Ibid, lk 301

²⁰⁶ Ibid, lk 302

²⁰⁷ Ibid, lk 303

²⁰⁸ Ibid, lk 304

Eelpool tulenevast nähtub, et kohus on asunud seisukohale, kus estoppeli tingimused oleks saanud täita vaid Kameruni väga kitsalt piiritletav ning ühemõtteline käitumine – selline, mis oleks kinnitanud Kameruni soovi või kavatsust mitte kohtusse pöörduda. See oleks lisaks eeldanud selgelt väljendatud positsiooni avalikult teatavaks tegemist. Kameruni varasem käitumine, näiteks läbirääkimistes osalemine ja juba varem kohtusse mittepöördumine või ka kohtusse pöördumisega Nigeeria mitteähvardamine tõestab aga vastupidist ning ei anna alust nii kaugeleulatuvateks tõlgendusteks, nagu on sellise soovi puudumine või ka vastupidi selle omamine. Poolte käitumisest tuleneva tagajärje kontroll viitab, et kohus eristab estoppeli kontrollimisel estoppeli tingimusi vaikiva nõusoleku doktriinist, ehk kasutab estoppeli kitsamat tõlgendust.

3.3. Rahvusvahelise estoppeli eri tõlgendustest tulenev probleemistik

Nagu käesoleva peatüki kohtulahendite analüüsist selgub, sisustatakse estoppelit vastavalt kitsale või laiemale tõlgendusele erinevalt. Tõlgendamisel võidakse lähtuda *common law*, rahvusvahelise estoppeli teooriast kui ka teistest rahvusvahelistest doktriinidest ja tsiviliseeritud rahvaste poolt tunnustatud õiguse üldpõhimõtetest. Kohtunike argumentatsiooni sagedane pinnapealisus ei lase veenduda selles, kas tõlgenduseni jõuti õiguse üldprintsipiide, siseriikliku analoogia või varasema pretsedendi tõlgendamise abiga.

Rahvusvaheline Kohus ning tribunaliid enamasti ei põhista estoppeli doktriini sisustamiseks kasutatud õiguspõhimõtteid ja -printsipi. Estoppeli laiema tõlgenduse korral varieeruvad kohtunike kasutatavad allikad üsna suures osas, põhinedes autori arvates sageli kohtunike sisetundele ja hea usu põhimõtte erinevatele tõlgendustele. Estoppeli kitsamast tõlgendusest lähtuvad lahendid on paremini põhjendatud ning enamasti tuuakse selgelt välja vajalikud eeldused. Samas ei esine praktiliselt olukorda, kus kohtunikud oma eriarvamustes juurdleksid pikemalt viidatud estoppeli kohustuslike eelduste ning neile seatud nõuete üle.

Oluline on tähele panna, et kuivõrd Rahvusvaheline Kohus otseselt ei tugine iseenda pretsedendile, on varasematele lahenditele viitamine laialt levinud tava.²⁰⁹ Lahenditele viitamine isenesest ei eelda kohtul neid seisukohti omaks võtmast, kuid on siiski tõenäoline,

²⁰⁹ Gilbert Guillaume, *The Use of Precedent by International Judges and Arbitrators*. *Journal of International Dispute Settlement*, Vol. 2, No. 1 2011, lk 19; vt ka R. J. Alfaro eriarvamus *Temple of Preah Vihear* lahendis

et näiteks *Preah Vihear*'i kaasuses, kus lepingust erinevatele kaartidele on omistatud oluline roll, võivad ebatäpsused kaartidel ka tulevikus riikidevahelistes piirvaidlustes suuremat tähendust omada.

Estoppeli doktriini eesmärgiks on, et isik või riik ei saaks oma ebajärjekindlast käitumisest kasu. Samas, arvestades ebajärjekindlust kohtu poolt estoppeli sisustamisel, võib ebaselgus allikate suhtes takistada doktriini eesmärgi saavutamist. Siinkirjutaja leiab, et nii, nagu estoppeli doktriini üheks väljundiks on õiguspärase ootuse põhimõtte järgimine, vajaks doktriin ka ise rahvusvahelise õiguse kontekstis põhjalikumat käsitlust, analüüsi ning allikate revisjoni. Autori arvates oleks piisav, kui Rahvusvaheline Kohus tulevikus asetleidvates estoppelit puudutavates menetluses estoppeli allikad ning senise kohtupraktika süstemaatiliselt läbi analüüsiks ning senise ebaselguse tuleviku huvides kõrvaldaks.

Kokkuvõte

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli uurida rahvusvahelises õiguses estoppeli doktriini erinevate tõlgenduste vahelisi seoseid ja vastuolusid ning selgitada välja estoppeli levinuimad allikad rahvusvahelises õiguses. Töö eesmärgi täitmiseks uuriti ajaloolise tõlgendamise abil estoppeli allikaid angloameerika õiguses ning analüütilise meetodi abil estoppeli erinevaid õigusteoreetilisi lähtekohti rahvusvahelises õiguses. Estoppeli tõlgenduste sisustamisel kasutatavate allikate tuvastamiseks rahvusvahelises õiguses analüüsiti rahvusvaheliste õigusvaidluste lahendeid, kohtunike eriarvamustes väljendatud seisukohti ning nende põhistsi.

Estoppeli doktriini eesmärk rahvusvahelises õiguses on aidata tagada elementaarne stabiilsus ning järjepidevus riikidevahelistes õiguslikes suhetes. Kitsamas mõttes aitab estoppeli kohaldamine takistada vaidluse osapoolt rahvusvahelise kohtu või tribunali ees eitamast seisukohti, mida ta varem teisele osapoolle või üldsusele on avaldanud. Sisuliselt on tegemist menetlusõigusliku kaitsevahendiga, mis takistab menetlusosalisel oma varasematest seisukohtadest taganeda.

Laias laastus saab estoppeli levinuimad käsitlused rahvusvahelises õiguses jagada kaheks: estoppeli kitsaks ja laiaks tõlgenduseks. Kitsas tõlgendus lähtub pigem angloameerika õigussüsteemis tuntud estoppeli doktriini käsitlusest, olles enam reeglitele põhinev. Estoppeli kitsas tõlgendus eeldab estoppeli kohaldamiseks kindlate eelduste ja tingimuste täitmist. Nendeks tingimusteks on selge ning ühemõttelise seisukoha väljendamine, selle seisukoha vabatahtlikkus ning teise poole kahjulikku olukorda asetamine, kui teine pool sellisele seisukohale heas usus on tuginenud.

Estoppeli lai tõlgendus rahvusvahelises õiguses lähtub eelkõige hea usu põhimõttest ning teistest hea usul põhinevatest õiguses tuntud printsiipidest. Olulised on õigusliku järjekindluse printsiip, *allegans contraria non audiendus est* (inimest, kelle väited on vastuolulised, ei kuulata) ning *pacta sunt servanda* (lepingut tuleb austada) põhimõtted. Estoppeli kohaldamiseks võib laia tõlgenduse korral piisata vastuolu fakti tuvastamisest poole seisukohtades.

Lai tõlgenduse eesmärk on muuta estoppel universaalseks ning kohaldatavaks üle terve rahvusvahelise õiguse sfääri ning seda mitte menetlusreegli, vaid õiguse üldprintsiibina. Lai tõlgendust pooldavad õigusteadlased leiavad, et rahvusvahelises õiguses leitava estoppeli

tõlgenduste puhul seda küll tihedalt seostatakse hea usu põhimõttega, kuid see ei ole ilmtingimata sõltuv hea usu põhimõtte tuvastamisest õigussuhtes, vaid tegemist on eraldiseisva õiguse põhimõttega. Selline lai tõlgendus annab kohtule vabamad käed estoppeli sisustamiseks, kuid sellist tõlgendust kasutades kaugenetakse estoppeli doktriini klassikalisest mõttest ning selle eesmärgist, kuna selline lai tõlgendus ei vaja ühe kohaldamise eeldusena kahju tekkimist.

Estoppeli rahvusvahelises õiguses tuntud kitsama tõlgenduse kohaselt on doktriini kohaldamise oluliseks eelduseks põhjusliku seose olemasolu esimese poole seisukoha muutmise ning teise poole huvide kahjustamise vahel. Sellest tulenevalt töötab estoppel nagu kaitsekilp selle poole huvide kaitseks, kes teise poole seisukohale heas usus tugineb. Rahvusvahelises õiguses tuntud estoppeli laiemat tõlgenduse kohaselt aga kahju ilmtingimata estoppeli kohaldamiseks vajalik eeldus ei ole. Sellest järeldub, et laiem tõlgendus haakub küll paremini Rahvusvahelise Kohtu statuudi artikli 38 lõike 1 (c) viidatud õigusprintsiiptidega, kuid kaugeneb oluliselt estoppeli doktriinist endast, mille mõte on teise käitumisele tugineva poole huvide kahjustumise vältimine.

Käesoleva töö autori arvates ei ole põhjust rääkida estoppeli eesmärgist tagada ühe riigi seisukohale tugineva teise riigi õiglase kohtlemine ning kaitse selle seisukoha muutumise suhtes, kui estoppelile tugineda sooviva riigi õiguslik positsioon ei ole võrreldes eelnevaga kahjustunud. Sellest tulenevalt võib estoppeli lai tõlgendus rahvusvahelises õiguses olla küll paremini kooskõlas õiguse üldpõhimõtetega, kuid kaugeneb estoppeli doktriini mõttest.

Levinud on seisukoht, et estoppel on rahvusvahelises õiguses aktsepteeritud kui iseseisev õiguspõhimõte ning Rahvusvaheline kohus sisustab seda Rahvusvahelise Kohtu statuudi artikli 38 lõike 1 (c) alusel. Erinevad rahvusvahelise õiguse estoppeli tõlgendused kõrvutavad, kuid vahel ka teatud ulatuses samastavad estoppelit teiste sarnaste õigusprintsiiptidega, nagu hea usu põhimõte, vaikiva nõusoleku doktriin ning võrdsuse doktriin. Estoppelit rahvusvahelise õiguse laiemas mõttes tõlgendavad juristid käivad nende doktriinide vaheliste seoste leidmisega vabamalt ringi, näiteks leides, et ühe poole vaikiv nõusolek on teatud juhul estoppeli piisav eeldus. Kitsama tõlgenduse pooldajad leiavad, et vaikiv nõusolek võib olla vaid üks element või asitõend vabatahtliku avalduse või seisukohavõtu tõlgendamise juures, kuid ei saa asuda vabatahtlikult ning autoriteediga tehtud avalduse asemele.

Seega võidakse estoppeli kohaldamisel võtta eeskju estoppeli siseriiklikust spetsiifilisemast reeglistikust (kitsas tõlgendus), sisustada estoppelit teiste õiguse üldpõhimõtete, nagu hea usu ning õigusjärre ootuse põhimõttega (lai tõlgendus) või kombineerida neid vastavalt õigusemõistja parema äranägemise kohaselt. Käesoleva töö autori arvates ei ole ükski neist lähenemistest tingimata vale, kuid võib õiguse kohaldamise järjepidevuse seisukohalt tekitada soovimatuid vastuolusid ning olla seetõttu problemaatiline.

Käesolevas töös vaadeldava kohtupraktika ning kohtunike eriarvamuste analüüsi eesmärk oli selgitada välja kohtunike poolt kasutatavad õiguse allikad estoppeli doktriini sisustamisel. Nii, nagu õigusteadlaste tõlgendustes, leidub ka kohtulahendites ning isegi sama lahendi erinevate kohtunike eriarvamustes estoppeli, ehk ühe ja sama õigusdoktriin laia ning kitsamat sisustamist ning erinevatele allikatele tuginemist.

Legal Status of Eastern Greenland vaidluses tugineb Rahvusvaheline Alaline Kohus Norra välisministri deklaratsioonile, millega Norra kinnitab, et ei sea Taanile takistusi Gröönimaal mõjuvõimu laiendamiseks. Kohus leidis, et Norra on oma välisministri vahendusel teatud avalduse väljendanud riigi ühemõttelist ning selget seisukohta. Kohtu hinnangul on Norra mistahes hilisem deklaratsiooniga vastuolus käitumine (Gröönimaa alade okupeerimine) õigusvastane, olles vastuolus deklaratsioonis väljendatud seisukohtadega. Kohus kontrollib vaid, kas Norra avaldus on tehtud tingimusteta ning leides selles kinnituse, loeb estoppeli vajalikud tingimused täidetuks. Kohus ei kontrolli angloameerika estoppeli tõlgendustest tuntud Taani käitumist Norra avaldusele tuginemisel ning sellest kahju saamist, mistõttu võtab kohus omaks estoppeli laia tõlgenduse. Kuivõrd tegemist on ühega varasematest estoppeli doktriini rakendamistest rahvusvahelises õiguses, kohus estoppelit otseselt ei maini, vaid viitab üldiselt rahvusvahelise õiguse printsiipidele, kui õiguse allikatele.

Temple of Preah Vihear vaidluses otsustab Rahvusvaheline Kohus Tai seisukohtadele estoppelit kohaldada, sisustades estoppeli Tai käitumise valguses hea usu, *allegans contraria non audiendus est* ning *venire contra factum proprium* põhimõtetega. Tai ja Kambodža templialade kuuluvuse ning riigipiiri vaidluses leiab kohus, et Tai pole oma käitumises ja seisukohtades olnud järjepidev ning Tai ei tohi oma mittejärjepidevast käitumisest kasu (templialade omandiõigus) saada, andes seetõttu õiguse Kambodžale. Kohus küll kinnitab, et estoppeli siseriiklik ning rahvusvaheline tõlgendus põhinevad erinevatel alustel, kuid ometi sisustab läbi vaikiva nõusoleku doktriini estoppelit siiski sarnaselt sellele, nagu tuntakse siseriiklikus õiguses estoppelit vaikimise tõttu.

Temple of Preah Vihear eriarvamustes leiavad kohtunikud, et ebajärjekindla käitumise keeld ei kuulu õiguse üldprintsipiide hulka ning õiguse üldprintsipiidele tugineva estoppeli peamiseks allikaks peaks olema eelkõige hea usu põhimõte. Lisaks leiavad eriarvamusele jäänud kohtunikud, et oluliseks allikaks estoppeli rahvusvahelises õiguses sisustamiseks on angloameerika õigussüsteemist pärit estoppel, kus estoppeli kohaldamise oluliseks eelduseks on seisukohale või käitumisele tuginemine ning põhjuslik seos sellisest käitumisest saadava kahju vahel. Oma eriarvamustes leiavad kohtunikud, et puudub Tai ühemõtteline seisukoht ning pole tõendatud ka Tai ebajärjekindlast käitumisest saadud kahju või kasu kummalegi poolele.

Case concerning the Territorial Dispute kohtuasjas leidis Rahvusvaheline Kohus, et tulenevalt Tšaadi ja Liibüa vahel sõlmitud piirilepingust kuulub kahe riigi vahel asuv Aouzou maa-ala Tšaadile ning Liibüa ei saa tugineda seisukohale, nagu pooltevahelist piirilepingut ei eksisteeriks. Kohtunik Ajibola viitab oma eriarvamuses estoppelile, kui rahvusvahelise õiguse veel arenevale printsipile, mille klassifikatsioon ei ole tema arvates üheselt selge: tegemist võib kohtuniku arvates olla nii rahvusvahelise tavaõiguse kujuneva osaga kui ka hoopis rahvusvahelise õiguse üldprintsipiiga. Estoppeli allikateks peab kohtunik Ajibola usaldusväärset, hea usu, lõplikkuse, stabiilsuse ja järjepidevuse põhimõtteid. Lisaks viitab ta ühe allikana *qui tacet consentire videtur si loqui debuisset ac potuisset* printsipile ehk põhimõttele, mille kohaselt see, kes vaikib, loetakse asjaga nõus olevaks juhul, kui ta oleks saanud ning oleks pidanud rääkima.

Rahvusvahelise estoppeli kitsama tõlgenduse allikad on tihedamalt seotud angloameerika siseriikliku estoppeliga, eeldades estoppeli kohaldamiseks kindlate tingimuste täitmist. Poole väljendatav avaldus või seisukoht peab olema selge ja ühemõtteline, vabatahtlikult ning mittetingimuslikult väljendatud ning sellele heas usus tuginemine peab tuginevale poolele teise poole ebajärjekindlast käitumisest tingituna põhjustama kahju.

Kohus lähtub *Barcelona Traction, Light and Power Co. Ltd, The North Sea Continental Shelf cases, Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area* ning *Case concerning the Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria* kaasuste puhul estoppeli sisustamisel kaasuste faktilistest asjaoludest ning kontrollib Bowett'i poolt sõnastatud estoppeli kohaldamiseks kohustuslike eelduste täitmist. Kohus kontrollib neid eeldusi, nagu rangeid reegleid, mistõttu sarnaneb selline käsitlus enam estoppeli kohaldamisega siseriiklikus õiguses. Seetõttu on selline käsitlus selgemalt seotud estoppeli doktriini algupärase eesmärgiga kaitsta

õigussuhtes just seda poolt, kes on heas usus tuginenud teise poole seisukohale või avaldusele ning kelle huvisid esialgse seisukoha muutus võiks kahjustada.

Tööst selgub, et estoppleri laia tõlgenduse puhul sisustab kohus estoppelit lisaks hea usu põhimõttele ka igas õigusvaidluses konkreetsesse olukorda paremini sobivate õiguspriinsipidega. Estoppleri kitsa tõlgenduse puhul on kohaldatavad seisukohad ning õiguse allikad rohkem ühtlustatud ning peamiseks allikaks on doktriinist endast tulenevad põhimõtted, nagu avalduse või seisukoha selguse, ühemõttelisuse, vabatahtlikkuse ja autoriteetsuse nõue, sellele seisukohale tuginemise nõue ning huvide kahjustumise nõue.

Abstract

Estoppel in International law

In international law, the purpose of estoppel is to oblige the state to maintain consistency in its positions on certain legal issues. Estoppel is a procedural instrument that can prevent a state from taking a different position from its own if its preconditions for the application of estoppel are met. The application of the estoppel doctrine in international law stems from the need to ensure a minimum of stability and a degree of predictability in international relations. There is no doubt that in the context of today's accelerating internationalization and the intertwining of increasingly complex legal relations between countries, the need for international stability and predictability is constantly increasing.

Although the estoppel doctrine has been known in international law over a century, there are still quite conflicting views among lawyers on the interpretation of the doctrine and its sources. The aim of this master 's thesis is to study the contradictions between different interpretations of the estoppel doctrine in international law and to find out the most common sources of estoppel in international law. The theoretical part of the work is based on the basic principles of the international estoppel doctrine proposed by legal theorists, including MacGibbon, Bowett, Lauterpacht, and others. The theoretical approach is followed by an analysis of case law, which compares the application of the established theoretical positions of international estoppel in practice.

Broadly speaking, the most common concepts of estoppel in international law can be divided into two: a narrow and a broad interpretation of estoppel. Rather, the narrow interpretation is based on the treatment of the estoppel doctrine, known in the Anglo-American legal system, being more rule-based. A narrow interpretation of estoppel presupposes the fulfillment of certain preconditions and conditions for the application of estoppel. These conditions are the expression of a clear and unambiguous position, the voluntary nature of that position and the placing of the other party in a detrimental position where the other party has relied on such a position in good faith.

Estoppel's broad interpretation in international law is based primarily on the principle of good faith and other principles known in law based on good faith. The principles of legal consistency,

allegans contraria non audiendus est and *pacta sunt servanda* are playing an important role. For estoppel to be applied broadly, it may be sufficient, if interpreted, to establish a contradiction in the parties' submissions.

The aim of a broad interpretation is to make estoppel universal and applicable throughout the sphere of international law, not as a procedural rule but as a general principle of law. Proponents of a broad interpretation consider that estoppel interpretations found in international law are closely linked to the principle of good faith, but this does not necessarily depend on the establishment of the principle of good faith in a legal relationship, but is a principle of law. Such a broad interpretation gives the court more freedom to interpret estoppel, but such an interpretation might depart from the classical purpose of the estoppel doctrine, since it does not require damage as a precondition for its application.

According to Estoppel's narrower interpretation in international law, the existence of a causal link between a change in the position of the first party and damage to the interests of the other party is an essential precondition for the application of the doctrine. Consequently, the estoppel acts as a shield to protect the interests of the party who relies on the position of the other party in good faith. However, according to the broader interpretation of estoppel known in international law, damage might not be necessary precondition for the application of estoppel. It follows that, although the broader interpretation is more in line with the legal principles referred to in Article 38 (1) (c) of the Statute of the International Court of Justice, it departs significantly from the Estoppel doctrine itself, which seeks to avoid harming the interests of the other party.

In the opinion of the author of the thesis, there is no reason to talk about estoppel's aim to ensure fair treatment of another state based on the position of one state and protection against changes in that position, if the legal position of the state wishing to rely on estoppel is not damaged. Consequently, a broad interpretation of estoppel in international law may be more in line with the general principles of law, but it departs from the spirit of the national estoppel doctrine.

It becomes clear that estoppel is widely accepted in international law as an independent principle of law and is upheld by Article 38 (1) (c) of the Statute of the International Court of Justice. Different interpretations of estoppel in international law compare, but sometimes to some extent equate, estoppel with other similar legal principles, such as the principle of good faith, the doctrine of tacit consent, and the doctrine of equity. Lawyers who interpret estoppel

in the broadest sense of international law are more open to finding links between those doctrines, for example by considering that the tacit consent of one of the parties is, in a given case, a sufficient precondition for Estoppel. Proponents of a narrower interpretation argue that tacit consent can only be one element or evidence in the interpretation of a voluntary statement or statement of position, but cannot replace a statement made voluntarily and with authority.

Thus, the application of estoppel may follow the specific rules from national law of estoppel (narrow interpretation), interpret estoppel with other general principles of law, such as good faith and legitimate expectations (broad interpretation), or by combining them. According to the author of this paper, none of these approaches are necessarily wrong, but it can create undesirable contradictions in terms of consistency in the application of the law and can therefore be problematic.

The aim of analysis of the case law and the dissenting opinions of the judges is to find out the sources of law used by the judges while interpreting the estoppel doctrine. As it comes out, judgements can contain both broad and narrower interpretation and a great variety of sources of law when it comes to interpreting estoppel.

In the *Legal Status of Eastern Greenland*, the International Permanent Court relies on a declaration by the Norwegian Foreign Minister stating that Norway will not prevent Denmark from expanding its sphere of influence over Greenland. The court found that Norway, through its Foreign Minister, had expressed an unequivocal and clear position of the state. In the Court's view, any subsequent conduct by Norway contrary to the declaration (occupation some parts of Greenland) is unlawful, contrary to the views expressed in the declaration. The court analyzed whether Norway's application has been made unconditionally and, if confirmed, will consider the necessary conditions for estoppel to be met. The court does not review Denmark's behavior, based on Norway's statement, which is known from the national interpretations of estoppel doctrine, and whether it suffers damage as a result, and therefore adopts a broad interpretation of estoppel. As it is one of the earlier applications of the estoppel doctrine in international law, the court does not directly mention estoppel doctrine, but generally refers to the principles of international law as sources of law.

In the *Temple of Preah Vihear*, the International Court of Justice decides to apply estoppel against Thailand's arguments, interpreting estoppel in the light of good faith, *allegans contraria non audiendus est* and *venire contra factum proprium* principles. In the dispute over the the

Temple areas and border of the Thai, the Court finds that Thailand has not been consistent in its conduct and points out that Thailand must not benefit from its inconsistent behavior, thus ruling the temple areas belonging to Cambodia. Although the Court confirms that the national and international interpretations of estoppel are based on different principles, it still interprets the tacit consent in a manner which is more similar to the national interpretations of estoppel doctrine.

In the dissenting opinion of the Temple of Preah Vihear, the judges consider that the prohibition of inconsistent conduct is not one of the general principles of law and that instead the principle of good faith should be the main source of estoppel. In addition, the dissenting judges consider that estoppel from the Anglo-American legal tradition is an important source for the interpretation of estoppel in international law, where an essential precondition for the application of estoppel is reliance on opinion or conduct and a causal link between the damage resulting from such conduct. In their dissenting opinions, the judges considered that there was no unequivocal position of Thailand and that no harm or benefit had been gained by either party as a result of the Thailand inconsistency of the legal matter.

In the Territorial Dispute case, the International Court of Justice ruled that, under the Chad-Libya border agreement, the Aouzou area between the two countries belongs to Chad and that Libya cannot rely on the view that there is no border agreement between the parties. In his dissenting opinion, Judge Ajibola refers to estoppel as an evolving principle of international law. In his view, it may be an emerging part of customary international law or a general principle of international law. Judge Ajibola considers the principles of reliability, good faith, finality, stability and consistency to be sources of estoppel doctrine. He also cites as one source the principle of *qui tacet consentire videtur si loqui debuisset ac potuisset*, according to which a person who keeps silent is held to consent if he must and can speak.

The sources of the narrower interpretation of international estoppel are more closely related to the national interpretations of estoppel, requiring certain conditions to be met for the application of estoppel. A statement or position expressed by a party must be clear and unambiguous, expressed voluntarily and unconditionally, and reliance on it in good faith must cause harm to the party relying on the inconsistent conduct of the other party.

The court follows in the Barcelona Traction, Light and Power Co. Ltd, The North Sea Continental Shelf cases, the Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area

and the Case concerning the Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria the same narrow principles. The Court examines the facts and compares those with the given strict rules, taking on the stricter interpretation of estoppel, which is more akin to the application of doctrine in the national law. Therefore, such an approach is more clearly linked to the original purpose of the estoppel. The main purpose of the doctrine to protect the rights of a party who has relied in good faith on the position or statement of the other party and whose interests could be adversely affected by a change in the original position she relied on.

In conclusion, the theses found that in the case of a broad interpretation of estoppel, the court equips estoppel not only with the principle of good faith but also with other legal principles derived from good faith, that are better suited to the specific situation in each legal dispute. In the case of estoppel's narrow interpretation, the applicable positions and sources of law are more harmonized, with the main source being principles derived from doctrine itself, such as the requirement of clarity, unambiguity, voluntariness and authority, reliance on that position and the requirement of detriment of the party relying on that clear statement.

Kasutatud kirjandus

1. Aaron X. Fellmeth and Maurice Horwitz. Guide to Latin in International Law. Oxford University Press, 2011
2. Ambika Ahuja. Thai, Cambodian troops clash on disputed border, 6 dead, Reuters, 2011
3. Brownlie, Ian, Principles of Public International Law, 4th ed., Oxford 1990
4. Bower, G. Law Relating to Estoppel by Representation. London, Butterworth & Co. 1923
5. Bunting, K. Estoppel by convention and pre-contractual understandings: The position and practical consequences. Victoria University of Wellington Law Review, Volume 42 Issue 3. 2011
6. Christopher Brown, A Comparative and Critical Assessment of Estoppel in International Law, University of Miami Law Review [Vol. 50:369], University of Miami Law School. 1996
7. D. W. Bowett, Estoppel before International Tribunals and Its Relation to Acquiescence, 33 Brit. Y.B. Int'l L. 176, 1957
8. E. Cooke. The modern law of estoppel. Oxford, Oxford University Press. 2003
9. Equity in International Law, Francesco Francioni. Max Planck Encyclopedia of Public International Law [MPEPIL]. 2013
10. "Estoppel." Black's Law Dictionary Free 2nd Ed. and The Law Dictionary
11. Franklin D. Parker, Thomas L. Karnes and Others. Costa Rica, Encyclopædia Britannica, Encyclopædia Britannica, Inc 2019
12. Fridman, G. H. L. "Promissory Estoppel." Canadian Bar Review, vol. 35, no. 3, March 1957
13. Gilbert Guillaume, The Use of Precedent by International Judges and Arbitrators. Journal of International Dispute Settlement, Vol. 2, No. 1 2011
14. H. Lauterpacht, Sovereignty over Submarine Areas, 27 British Year Book of International Law, 1950
15. I. C. MacGibbon, Estoppel in International Law, The International and Comparative Law Quarterly, Vol. 7, No. 3 (Jul., 1958), 1958
16. I. C. MacGibbon, The Scope of Acquiescence in International Law, 31 Brit. Y.B. Int'l L. 143, 1954
17. Ilus, E. Rooma eraõiguse alused. Tartu, Tartu Riiklik Ülikool. 1960
18. Kolb, R. Principles as Sources of International Law (With Special Reference to Good Faith). Netherlands International Law Review, 53(1). 2006
19. Wojciech Burek, Modus Vivendi. Aprill, 2011. Max Planck Encyclopedia of Public International Law [MPEPIL], 2011

20. Lauterpacht, H. *Private Law Sources and Analogies of International Law*, London, Longmans, Green and Co. 1927
21. Markus Wagner, *Temple of Preah Vihear Case*, Max Planck Encyclopedias of International Law 2013
22. Nuno Sérgio Marques Antunes, *Acquiescence*. Max Planck Encyclopedia of Public International Law [MPEPIL]. 2006
23. Percy E. Corbett. *Law and Society in the Relations of States*. New York: Harcourt, Brace & Co., 1951
24. Percy E. Corbett, *The Search for General Principles of Law*, Virginia Law Review, Vol. 47, No. 5 (Jun., 1961), 1961
25. *Proces-Verbaux of the Proceedings of the Committee, 16 June – 24 July 1920 with Annexes*. League of Nations. Advisory Committee of Jurists
26. Rudolf B. Schlesinger, *Research on the General Principles of Law Reorganized by Civilized Nations*, 51 *Am. J. Int'l L.* 734, 1957
27. Ruth Lapidoh, *Equity in International Law*. Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law), Vol. 81, (APRIL 8-11, 1987). Cambridge University Press, 1987
28. Thomas Cottier, Jörg Paul Müller. *Estoppel*. Max Planck Encyclopedia of Public International Law [MPEPIL]. 2007
29. Tullio Treves, *Customary International Law*. Max Planck Encyclopedias of International Law, Oxford University Press. 2005
30. Joel M. Ngugi. *Promissory Estoppel: The Life History of an Ideal Legal Transplant*, 41 *U. Rich. L. Rev.* 425, 2007

Kasutatud normatiivmaterjal

31. International Law Commission, *Convention on the Continental Shelf*, 29 April 1958
32. United Nations, *Statute of the International Court of Justice*, 18 April 1946
33. *Vienna Convention on the Law of Treaties*, Done at Vienna on 23 May 1969

Kasutatud kohtupraktika

34. *Angular-Armory and Royal Bank of Canada Claims (Great Britain v Costa Rica)* (1923) 1 RIAA 369. *Arbitration between Great Britain and Costa Rica* (1924) 18 AJIL147
35. *Barcelona Traction, Light and Power Company Limited (New Application: 1962), Belgium v Spain*, Judgment, Second Phase, ICJ, 1970
36. *Case concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v Thailand) (Merits)* 1962
37. *Case of Certain Norwegian Loans*, Judgment of July 6th, 1957: I.C.J. Reports 1957
38. *Cave v. Mills*, 31 (1862) 7 H & N 913
39. *Central London Property Trust Limited v. Hight Trees House Limited*, KB, 1947
40. *Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area*, Judgment, I.C.J. Reports 1984
41. *Doyle v Gordon*, 158 NYS2d
42. *Greenwood v. Martin's Bank Ltd*: HL, AC 51. 1933
43. *Halifax v Wheelwright*, 1875 LR 10 Ex 183, 1875
44. *Land and Maritime Boundry between Cameroon and Nigeria, (Cameroon v. Nigeria: Equatorial Guineu intervening)*, Judgment, I. C. J. Reports 2002
45. *Legal Status of Eastern Greenland (Den. v. Nor.)*, 1933 PCIJ. (ser. A/B) No. 53 (Apr. 5), 1933
46. *M'Cane v. London and North Western Railway Company*, 3H. & C. 343.
47. *Moorgate Mercantile Co Ltd v Twitchings*, 1976
48. *North Sea Continental Shelf (Federal Republic of Germany/Netherlands)*, 1969
49. *Nuclear Tests (Australia v. France)*, Judgment, I.C.J. Reports 1974
50. *Payment of Various Serbian Loans Issued in France (Fr. v. Yugo.)*, 1929 P.C.I.J. (ser. A) No. 20 (July 12)
51. *Tenancy by Estoppel* (1964) 80 LQR, 1964
52. *Territorial Dispute (Libyun Aruh Jamuhiriyu/Chad)*, Judgment, I. C. J. Reports 1994

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Karl-Adam Kaustel,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

ESTOPPELI DOKTRIIN RAHVUSVAHELISES ÕIGUSES,

mille juhendaja on Aleksandr Popov,

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas, 29.04.2020